

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτικές»

**Η ΑΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ
ΚΑΙ Ο ΕΝΑΓΚΑΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΕ ΚΡΙΣΗ**

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ Ή ΕΠΙΛΟΓΗ;

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΣΙΤΣΗΣ

Κόρινθος, Σεπτέμβριος 2014

University of Peloponnese

Faculty of Social and Political Relations

*Department of Political Studies and International
Relations*

Master's Program in

“International Relations and Policies”

**THE RISE OF THE GOLDEN DAWN AND
ITS**

**EMBRACEMENT BY THE GREEK
SOCIETY IN CRISIS**

CHOISE OR REACTION?

PANAGIOTIS TSITSIS

Corinth, September 2014

Η πτυχιακή αυτή εργασία αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας και τηρεί τα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΤΣΙΤΣΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να ερμηνεύσει την άνοδο της Χρυσής Αυγής και την επέλαση της ακροδεξιάς πολιτικής θεωρίας στην ελληνική κοινωνία, με αφορμή την οικονομική ύφεση, υπό το πρίσμα της ελληνικής πολιτικής νοοτροπίας της ψήφου. Η ύφεση με παρελκόμενα της μπορεί να αποτελεί την αφορμή για την ανάδυση της ακροδεξιάς ατζέντας στο πολιτικό προσκήνιο, ωστόσο η αιτία που αυτό καθίσταται δυνατόν εντοπίζεται στην εκλογική συμπεριφορά των Ελλήνων ψηφοφόρων η οποία ενστερνίζεται την πελατειακή ανταποδοτική λογική που έφερε και συντήρησε στην εξουσία το δικομματικό μοντέλο ΠΑ.ΣΟ.Κ – Ν.Δ.. Ο μηχανισμός ανταποδοτικής ροής που κατά τον γράφοντα αποτελεί την κινητήριο δύναμη του πελατειακού συστήματος, είναι αυτός που φέρνει την Χ.Α. στο προσκήνιο και την εξουσιοδοτεί να δράσει ως τιμωρός απέναντι στο σαθρό και διεφθαρμένο ελληνικό πολιτικό σύστημα. Οι κίνδυνοι που παραμονεύουν όμως όταν η ακροδεξιά αποκτά κοινοβουλευτική δύναμη αφορούν τόσο το σώμα των δημοκρατικών πολιτών όσο και την ίδια την Δημοκρατία.

SUMMARY

This thesis attempts to define the rise of the Golden Dawn political party and the onslaught of the extreme right-wing theory throughout the greek society, on the occasion of the economic crisis, in light of the greek political culture of voting. The crisis and its accessories may stand as the most important cause on the emerge of the extreme right-wing agenda, however this causation comes from the voting attitude of the Greek people which endorses the customer retributive logic that brought and maintained the two-headed model of leadership of the PA.SO.K. and Nea Democratia parties. This reciprocal flow mechanism that, according to the writer, constitutes of the driving force of clientelism, is the reason that G.D. plays a huge part in the current political scene of the country and the reason that this particular party acts as a punisher to the corrupt greek political system. But, the perils that lurk when an extreme right wing political party gains parliamentary power concerns both democratic citizens and Democracy itself.

Ευχαριστίες:

Θερμές ευχαριστίες στην Μαρία Βασιλείου και τον Νικόλαο Τραγάκη για την βοήθεια τους στην μορφοποίηση του τελικού κειμένου της εργασίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Εν αρχή ην η κρίση	σελ.11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Μια χώρα σε αναζήτηση ευθυνών – η Χρυσή Αυγή ξεπροβάλλει	σελ. 15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Τι είναι η Χρυσή Αυγή;	σελ. 20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. 10 θεωρίες για την ακροδεξιά	σελ. 27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Η ελληνική εκλογική νοοτροπία	σελ. 36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Συμπεράσματα	σελ. 46
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / ΠΗΓΕΣ	σελ. 48

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Ε.Ε. – Ευρωπαϊκή Ένωση

Ν.Δ. – Νέα Δημοκρατία

ΠΑ.ΣΟ.Κ – Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα

ΣΥ.ΡΙ.ΖΑ – Συνασπισμός Ριζοσπαστικής Αριστεράς

Χ.Α. – Χρυσή Αυγή

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρεί να ερμηνεύσει -ίσως και περισσότερο να κατανοήσει δια της συλλογιστικής που προκύπτει κατά την ερμηνεία- την άνοδο του **νεοναζιστικού** πολιτικού μορφώματος **Λαϊκός Σύνδεσμος-Χρυσή Αυγή** καθώς και τον συσχετισμό του με την σύγχρονη ελληνική πολιτική κουλτούρα και κοινωνία στην εποχή της οικονομικής κρίσης διαμέσου του δίπολου επιλογή ή αντίδραση.

Πολλά έχουν λεχθεί και ακόμα περισσότερα έχουν γραφεί σχετικά με την άνοδο της Χρυσής Αυγής με αφορμή την ελληνική πραγματικότητα των ημερών μας. Φαινόμενο της κρίσης; Απότοκο της αμφισβήτησης της Δημοκρατίας ή μήπως «χωροχρονική στρέβλωση» στην δημόσια σφαίρα από γραφικούς πλην, όμως, επικίνδυνους αρνητές του Ολοκαυτώματος και νοσταλγούς της χούντας; Αντίδραση στο σαθρό και δυσώδες δικομματικό κατεστημένο της Μεταπολίτευσης του '74 που δόμησε με δανεικά μια επίπλαστη κοινωνική ευδαιμονία και κληροδότησε κρίση στον λαό; Συνειδητή επιλογή μερίδας του εκλογικού σώματος και άρα σεβαστή ή τάση που μας έρχεται από την Ευρώπη όπου η ακροδεξιά ανασταίνεται; Τι ακριβώς συμβαίνει και γιατί η πολιτεία φαντάζει σκανδαλωδώς ανήμπορη να διαχειριστεί την ακροδεξιά προπαγάνδα που κερδίζει έδαφος έχοντας μερίσματα ακόμα και στην νεολαία;

Ο σκοπός του γράφοντος είναι διττός. Αφενός να αποδώσει μέσα από παρατηρήσεις και τεκμήρια την άνοδο της ακροδεξιάς στην ελληνική πολιτική νοοτροπία ή κατά το κοινώς λεγόμενο στον τρόπο με τον οποίο ψηφίζει ο πολίτης. Αφετέρου να εξετάσει εάν η ψήφος στην Χρυσή Αυγή αποτελεί **επιλογή** ή **αντίδραση**.

Ως σύγχρονη ελληνική πολιτική κουλτούρα, πέρα από την νοοτροπία ψήφου, λογίζεται το αξιακό σύστημα της παρούσας εποχής ως προς την δημόσια σφαίρα και την έννοια της εξουσίας (**δημοκρατία, αντιπροσώπευση/κοινοβουλευτισμός, διακυβέρνηση, δικαιοσύνη, στρεβλώσεις στο πολίτευμα**). Εμπιστεύεται σήμερα ο πολίτης το δημοκρατικό πολίτευμα; Πιστεύει στον κοινοβουλευτισμό; Πόσο αντικατοπτρίζει η αντιπροσώπευση ως συστατικό του πολιτεύματος τις ιδεολογικές ροές στην κοινωνία; Οι στρεβλώσεις του συστήματος όπως η **διαφθορά** των πολιτικών, η **αδιαφάνεια**, η **φοροδιαφυγή**, ο **άκρατος κομματισμός**, η συντήρηση **προνομιούχων οικονομικών ελίτ** και η συνεχής περιθωριοποίηση των **χαμηλότερων** αλλά και **μεσαίων στρωμάτων**, η αδυναμία αντιμετώπισης της **ανεργίας**, της **φτώχειας**, της **παράνομης μετανάστευσης**, του **παραεμπορίου**, της **οικονομικής κρίσης** γενικότερα διαμορφώνουν σκεπτόμενη ψήφο στον Έλληνα ή συντηρούν μόνο τα άγρια ένστικτα επιβίωσης σε μια εξαθλιωμένη εποχή; Ενισχύει την αγριότητα αυτή η Χρυσή Αυγή δράττοντας καιροσκοπικά ψήφους ή την μετασηματίζει σε στιβαρή πολιτική θέση που έρχεται για να μείνει;

Οι παραπάνω έννοιες θα συναντώνται και θα αναλύονται επιμελώς σε όλη την πορεία της εργασίας γενικότερα. Ειδικότερα ο στόχος είναι να αναδειχθεί ο συσχετισμός που λανθάνει ανάμεσα στην πολιτική κουλτούρα του Έλληνα και στην επιλογή της Χρυσής Αυγής, συσχετισμός που βρίσκεται διαχρονικά παρών και μάλιστα με τις «ευλογίες» του ελληνικού πολιτικού συστήματος από τις απαρχές του εθνικού κράτους. Τι σημαίνει αυτό; Κατά την πεποίθηση του γράφοντα υπάρχει ένας **μηχανισμός** –σχηματικά- ο οποίος δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να **αναπαράγει** ένα μοντέλο διακυβέρνησης με όλα τα παρελκόμενα. Ο μηχανισμός αυτός λειτουργεί όπως περίπου μια εργοστασιακή γραμμή παραγωγής με μόνη διαφορά ότι η πρώτη

ύλη δεν είναι άλλη από την ψήφο. Ας ονομάσουμε τον μηχανισμό αυτόν χάριν συνεννόησης **μηχανισμό ανταποδοτικής ροής** και ας επικαλεστούμε την αξίωση ότι η Χρυσή Αυγή δεν είναι παρά μια «**ανωμαλία**», μια παρέκκλιση στην ανταποδοτική ροή. Περισσότερα στοιχεία για τον μηχανισμό θα δοθούν εκτενώς σε ένα από τα κυρίως κεφάλαια της εργασίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας ο αναγνώστης τοποθετείται στο ανασφαλές περιβάλλον της οικονομικής ύφεσης και ως άλλος θεατής καλείται να κατανοήσει συνοπτικά τα κοινωνικά, πολιτικά και, αν μη τι άλλο, οικονομικά δεδομένα που από το 2010 έχουν αλλάξει σημαντικά την φυσιογνωμία της ελληνικής κοινωνίας συμπαρασύροντας χρόνια παραδεδεγμένες συμπεριφορές και νόρμες. Πως σχηματοποιεί την κοινωνία η κρίση και πως η ακροδεξιά ατζέντα εισάγεται ανεπαίσθητα ως εναλλακτική επιλογή;

Στο δεύτερο κεφάλαιο η προσοχή στρέφεται στο εκλογικό σώμα και ειδικότερα σε αυτούς που πλήττονται από τα αποτελέσματα της ύφεσης. Τι αισθάνεται ο Έλληνας ψηφοφόρος; Πως το εκφράζει και πως αυτό μεταφράζεται στην κάλπη; Πως οδηγηθήκαμε στην κρίση; Φαντάζει ρητορικό και πολυδιάστατο ερώτημα που ωστόσο εξυπηρετεί έναν σκοπό: την απόδοση ευθυνών στα δύο υποκείμενα δράσης της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, τα κόμματα και τους ψηφοφόρους. Οι υφιστάμενες κακοδαιμονίες του ελληνικού μοντέλου (**πελατειακό σύστημα, ρουσφετολογία, κατασπατάληση δημοσίου χρήματος, άκρατος δανεισμός, ελλειμματικοί προϋπολογισμοί, φοροδιαφυγή του μεγάλου κεφαλαίου**) οι οποίες γιγαντώνονται και γίνονται αφορμή για να τεθεί στον δημόσιο διάλογο η επικίνδυνη πρακτική της αμφισβήτησης της Δημοκρατίας. Η ρητορική της Χρυσής Αυγής περί Δημοκρατίας δεν είναι τίποτα άλλο από μία ανοιχτή επίθεση στις δομές τους πολιτεύματος με αφορμή όχι το ίδιο το πολίτευμα αλλά τις αστοχίες του να διαχειριστεί τις στρεβλώσεις εντός του. Σε αυτό το σημείο γίνεται μία πρώτη εισαγωγή στην ελληνική νοοτροπία της ψήφου αλλά και στην κομματικοποίηση του Δημοσίου που αποτελεί συνεπακόλουθο. Τι ζητούσε όλα αυτά τα χρόνια ο Έλληνας ψηφοφόρος από τα κόμματα εξουσίας –και όχι μόνο- και τι ανέμεναν τα κόμματα από αυτόν; Ποια καταστροφική σχέση μεταξύ των υποκειμένων γεννούσε και αναπαρήγαγε διαφθορά;

Στο τρίτο μέρος επιχειρείται να δοθεί το προφίλ του Λαϊκού Συνδέσμου Χρυσή Αυγή από την σύσταση του έως σήμερα. Τι πρεσβεύει; Πως ο ρατσισμός, η ξеноφοβία, ο μιλιταρισμός, η ομοφοβία, ο αντικομμουνισμός, η λατρεία του ναζισμού και η ροπή στον αυταρχισμό στοιχειοθετούνται και κατασκευάζουν αυτό που εν έτη 2012 θα προταθεί ως εναλλακτική επιλογή στο διεφθαρμένο ελληνικό πολιτικό σύστημα που χρεώνεται μία ολόκληρη κρίση; Γιατί τα ποσοστά της Χρυσής Αυγής ανεβαίνουν στις εθνικές και τοπικές εκλογικές αναμετρήσεις ακόμα και όταν αποκαλύπτεται η τρομοκρατική δολοφονική της δράση που έχει ως αποτέλεσμα τις μαζικές προφυλακίσεις βουλευτών της το δεύτερο μισό του 2013 και το αντίστοιχο πρώτο του 2014; Πόσο ένοχη είναι η ελληνική νοοτροπία της ψήφου; Υπάρχουν θεωρίες που αναδεικνύουν το πώς η ακροδεξιά γίνεται τάση ενώ πριν βρισκόταν στην πολιτική αφάνεια σε σχέση με την αποκαλούμενη κεντρική σκηνή;

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια για μία αντιστοίχιση της ανόδου της Χρυσής Αυγής με τέτοιες θεωρίες οι οποίες συναντώνται στο βιβλίο “**Right-Wing Extremism In The Twenty First Century**” των **P. Merkl** και **L. Weinberg** και συγκεκριμένα στο 2^ο κεφάλαιο υπό τον τίτλο “**Ten Theories of the Extreme Right**”. Οι θεωρίες αυτές ενδυναμώνουν ουσιαστικά την θέση που θέλει τα

κοινωνικά/πολιτικά/οικονομικά φαινόμενα να δημιουργούν συνθήκες οι οποίες με την σειρά τους ευνοούν ροπές οι οποίες με την σειρά τους και αυτές –όπως προσπαθεί να αποδείξει η εργασία- δημιουργούν εκλογικές συμπεριφορές που δικαιολογούνται από υφιστάμενες νοοτροπίες ψήφου. Στην ουσία το τέταρτο κεφάλαιο αποτελεί προθάλαμο για το πέμπτο στο οποίο θα αναλυθεί διεξοδικά η ελληνική νοοτροπία της ψήφου και η έννοια της ανταποδοτικής ροής η οποία κατά τον γράφοντα υποθάλλει την ακροδεξιά ακριβώς όπως υπέθαλλε το καθεστώς ανομίας του δικομματισμού επί δεκαετίες. Αυτό είναι το σημείο στο οποίο ρίχνεται το ειδικό βάρος της παρούσης εργασίας, η απόδειξη του ότι η ανταποδοτική ροή είναι η ίδια που έφερε σε θέση ισχύος τόσο την Χρυσή Αυγή όσο και άλλα κόμματα διαχρονικά απλά με διαφορετικές συνισταμένες και σκοπιμότητες.

Το ζητούμενο στο τέλος μέσα από αυτή την εργασία είναι να γίνει κατανοητό το πώς ο εναγκαλισμός ενός μεγάλου μέρους της κοινωνίας με την άκρα δεξιά, που αναφέρεται στον τίτλο, δεν επήλθε σε μία στιγμή με τρόπο ανεξήγητο αλλά ουσιαστικά αντικατέστησε τον εναγκαλισμό με μία παρελθούσα και πιθανότατα προσωρινά παρακμάζουσα κομματική ολιγαρχία η οποία φαντάζει πλέον πέρα ως πέρα βολικά ένοχη για ότι ταλαιπωρεί τον Έλληνα και την Ελληνίδα τα τελευταία 4 χρόνια.

1. Εν αρχή ην η κρίση

«Ήρθε η στιγμή, το χρόνο που δεν μας δίνουν οι αγορές, αυτόν τον χρόνο να μας τον δώσει η απόφαση που πήραμε όλοι μαζί οι ηγέτες των χωρών της Ευρώπης για να στηριχθεί η Ελλάδα. Είναι ανάγκη, ανάγκη εθνική και επιτακτική, να ζητήσουμε επισήμως από τους εταίρους μας την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης, που από κοινού δημιουργήσαμε στην Ε.Ε. Έχω ήδη δώσει εντολή στον Υπουργό Οικονομικών να κάνει τις απαραίτητες ενέργειες ... Βρισκόμαστε σε μια δύσκολη πορεία, μια νέα Οδύσσεια για τον Ελληνισμό»¹.

Στο απόσπασμα αυτό, την 23^η Απριλίου του 2010, ο τότε πρωθυπουργός της χώρας Γιώργος Α. Παπανδρέου ανακοινώνει από το Καστελόριζο την είσοδο της Ελλάδας στον μηχανισμό οικονομικής στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως πληροφορείται η κοινή γνώμη, ο μηχανισμός αυτός, γνωστός και ως «**τρόικα**», αποτελεί μία τριμελή σύμπραξη της **Ευρωπαϊκής Επιτροπής**, της **Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας** και του **Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου** με σκοπό την εξυγίανση των δημοσιονομικών της Ελλάδας αλλά και την διαμεσολάβηση με τις αγορές σε ένα ρυθμιζόμενο περιβάλλον προς αποτροπή της χρεωκοπίας λόγω αδυναμίας δανεισμού². Να σημειωθεί ότι η αδυναμία δανεισμού ισοδυναμεί με αδυναμία του ίδιου του κράτους να καταβάλει μισθούς, συντάξεις, επιδόματα (εσωτερική στάση πληρωμών) άρα συνεπάγεται μία εν δυνάμει άτακτη χρεωκοπία.. Το 2010, την χρονιά εισόδου στον μηχανισμό στήριξης, το δημόσιο χρέος ανέρχεται στα 329,5 δισεκατομμύρια ευρώ³ και η Ε.Ε. ανησυχεί για τα πιθανά αποτελέσματα της ελληνικής κρίσης χρέους στην ζώνη του Ευρώ. Στην πραγματικότητα αυτό που ουσιαστικά εξουσιοδοτείται να πράξει η τρόικα είναι η επιβολή δημοσιονομικών μέτρων (περικοπές σε μισθούς και συντάξεις, απελευθέρωση επαγγελματιών, ιδιωτικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων και αποκρατικοποιήσεις γαιών, λιμανιών, αεροδρομίων, εντατικοποίηση της φορολόγησης) μέσω μια αμοιβαία αποδεκτής συμφωνίας δύο μερών (**μνημόνιο**). Τα δύο

¹ Γιώργος Α. Παπανδρέου, "Επιτακτική η ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης, Καστελόριζο 23 Απριλίου 2010", απόσπασμα από τον λόγο του πρώην πρωθυπουργού της Ελλάδας και προέδρου της Σοσιαλιστικής Διεθνούς όπως δίδεται από τον διαδικτυακό τόπο Archive Papandreou, (Ημ/νία πρόσβασης: 1 Αυγούστου 2014),

<http://archive.papandreou.gr/papandreou/content/Document.aspx?m=12893&rm=20504593&l=2>

² "The Troika: How Europe's bailout power broker works", βίντεο που επεξηγεί τι είναι η τρόικα και πως λειτουργεί μέσα από το θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τον διαδικτυακό τόπο ανάρτησης και προβολής βίντεο Youtube μέσω του καναλιού European Parliament, (Ημ/νία πρόσβασης: 1 Αυγούστου 2014), https://www.youtube.com/watch?v=4eV1_Fg9g1g#t=10

³ "Eurostat, Government deficit/surplus, debt and associated data", στατιστικά στοιχεία για το δημόσιο χρέος κρατών-μελών της Ε.Ε. όπως δίνονται από τον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Επιτροπής, (Ημ/νία πρόσβασης: 1 Αυγούστου 2014),

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?query=BOOKMARK_DS-053864_QID_-72DB4332_UID_-3F171EB0&layout=TIME,C,X,0;GEO,L,Y,0;UNIT,L,Z,0;SECTOR,L,Z,1;INDIC_NA,L,Z,2;INDICATORS,C,Z,3;&zSelection=DS-053864INDICATORS,OBS_FLAG;DS-053864SECTOR,S13;DS-053864INDIC_NA,GD;DS-053864UNIT,MIO_NAC;&rankName1=SECTOR_1_2_-1_2&rankName2=INDIC-NA_1_2_-1_2&rankName3=INDICATORS_1_2_-1_2&rankName4=UNIT_1_2_-1_2&rankName5=TIME_1_0_0_0&rankName6=GEO_1_2_0_1&pprRK=FIRST&pprSO=PROTOCOL&ppcRK=FIRST&ppcSO=ASC&sortC=ASC_-1_FIRST&rStp=&cStp=&rDCh=&cDCh=&rDM=true&cDM=true&footnes=false&empty=false&wai=false&time_mode=ROLLING&lang=EN&cfo=%23%23%23%2C%23%23%23.%23%23%23

μέρη, ελληνικό κράτος και τρόικα, ουσιαστικά δεσμεύονται μέσω του μνημονίου να τηρήσουν τα μέτρα τα οποία θα παρθούν σε προσδιορισμένο χρονοδιάγραμμα ώστε να επιτευχθεί κάθε φορά ο λεγόμενος **στόχος** και να αξιολογηθεί έπειτα το αποτέλεσμα ώστε να υπάρξει αναχρηματοδότηση του ελληνικού δημοσίου για την συνέχιση του σχεδίου διάσωσης. Ως φαίνεται η χώρα μέσω της μονοκομματικής κυβέρνησης δεν ήταν ικανή να βοηθήσει τον εαυτό της για λόγους που δεν αφορούν την παρούσα εργασία. Γίνεται έτσι αντιληπτό ότι είχε πράγματι εκείνη την περίοδο ανάγκη από ένα σχέδιο διάσωσης είτε αυτό εκπονούνταν α) από μία κυβέρνηση συνεργασίας –πολυκομματική- με γνώμονα το εθνικό όφελος σε μία κατάσταση έκτακτης ανάγκης, είτε β) από κάποια υπερεθνική αρχή. Αυτό όμως που δεν γίνεται αμέσως αντιληπτό είναι ότι επάνω στο ελληνικό ζήτημα, με αφορμή αυτή ακριβώς την διάσωση, θα διεξαχθεί ένα οικονομικό πείραμα το οποίο θα προκαλέσει πλήθος διαδηλώσεων, διενέξεων και πολιτικών ανακατατάξεων εντός του εκλογικού σώματος αλλά και συγκρούσεις μεταξύ κράτους και πολιτών έξω στους δρόμους.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι σαφώς και η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεσπά από τις Ηνωμένες Πολιτείες το 2007 πυροδοτεί μία αλυσιδωτή αντίδραση η οποία συμπαρασύρει την Ευρώπη και αποτυπώνεται στην Ελλάδα με την έκρηξη της οικονομικής ύφεσης, ωστόσο το ελληνικό πρόβλημα έχει ξέχωρα τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Πως φτάσαμε στην κρίση;

Το 2010 σηματοδοτεί το τέλος μιας μακράς εποχής στην διάρκεια της οποίας ο ελληνικός λαός γαλουχήθηκε με υποσχέσεις περεταίρω ανάπτυξης, Δημόσιο, δάνεια, δικομματισμό και εφήμερο lifestyle. Μπορεί κανείς να εντοπίσει εύκολα 4 σημεία-σταθμούς:

1) 1974-1979, η Μεταπολίτευση με πρωτεργάτη τον Κωνσταντίνο Καραμανλή εγκαθιδρύει την κοινοβουλευτική δημοκρατία ως πολίτευμα και ως αποτέλεσμα το δίπολο Ν.Δ-ΠΑ.ΣΟ.Κ που εναλλάσσεται στην πολιτική εξουσία έκτοτε και ευθύνεται για την κακοδιαχείριση και την κατασπατάληση του δημοσίου χρήματος. Ένας από τους πλέον ευσεβείς πόθους της καραμανλικής δεξιάς δεν είναι άλλος από την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) με σαφή προσδοκώμενα οικονομικά οφέλη⁴. Μόλις 5 χρόνια αργότερα ο πόθος πραγματώνεται.

2) 1981-1989, η νίκη του Ανδρέα Παπανδρέου θα φέρει στο προσκήνιο τον Ευρωπαϊκό Έλληνα που διαβιεί παρασιτικά εντός ή εφραπτόμενος του Δημοσίου εκμεταλλευόμενος ταυτόχρονα κοινοτικά κονδύλια, τραπεζικά δάνεια και κάθε λογής επιδόματα ενός σπάταλου κράτους. Το πελατειακό σύστημα μεταξύ κράτους-πολιτών δεν ήταν ποτέ πιο ισχυρό όσο την εποχή που το ΠΑ.ΣΟ.Κ βρίσκονταν ακόμα αστιγμάτιστο στην εξουσία⁵.

3) 1996-2002, το ΠΑ.ΣΟ.Κ με τον Κώστα Σημίτη στην προεδρία και την πρωθυπουργία προτείνει ένα εκσυγχρονιστικό μοντέλο του οποίου οικονομικά απότοκα είναι η χρηματιστηριακή φρενίτιδα στα τέλη της δεκαετίας του '90 –με δραματικό αποκορύφωμα

⁴ Richard Clogg, "Σύντομη ιστορία της νεώτερης Ελλάδας", Αθήνα: εκδόσεις Καρδαμίτσα, 1999, 5^η έκδοση 5^η, σελ. 307

⁵ Γιώργος Παγουλάτος, "Για όλα φταίει ο Ανδρέας Παπανδρέου", Η Καθημερινή website, (7 Ιουλίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 12 Αυγούστου 2014), <http://www.kathimerini.gr/735856/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/gia-ola-ftaiei-o-andreas-papandreoy>

στο Δημόσιο η οποία αποκτάται συχνά με αντάλλαγμα την ψήφο του πολίτη. Άρα αφενός ο Έλληνας δεν μπορεί να ιεραρχήσει τις βιοτικές πραγματικές του ανάγκες σε σχέση με τις τάσεις υπερκαταναλωτισμού άνευ πραγματικού εισοδήματος που τον διακατέχουν και αφετέρου υποστηρίζει με την ψήφο του ένα πελατειακό κράτος που περιφρονεί την αξιοκρατία και δεν μπορεί να διαχειριστεί τα δημοσιονομικά του. Υπό αυτή την έννοια η κοινωνία είναι έμμεσος δημιουργός της κρίσης. Το κράτος συναλλάσσεται με αυτήν καθώς τα δύο κόμματα εξουσίας, ΠΑ.ΣΟ.Κ και Νέα Δημοκρατία, έχουν συνδέσει την ψήφο με έναν μηχανισμό ανταποδοτικής ροής παροχών και προνομίων για τον κομματικό στρατό τους.

Ταυτόχρονα όμως είναι και κοινωνός της διότι η πτώση του βιοτικού επιπέδου, η ανεργία, η φτώχεια και η εξαθλίωση της μεσαίας και χαμηλής τάξης αφορούν αποκλειστικά τους πολίτες και τις δραστηριότητες αυτών, άρα την κοινωνία. Αυτή η διττή λειτουργία της ύφεσης που καθιστά την κοινωνία έμμεσο συνδημιουργό της αλλά και κοινωνό ταυτόχρονα είναι το τμήμα που ενδιαφέρει την εργασία, καθώς όταν το μοντέλο που δημιουργήσαμε με την εκλογική συμπεριφορά 40 ετών στρέφεται εναντίον μας μύχιες τάσεις και συμπεριφορές ξεκλειδώνονται και σχηματοποιούνται εκεί που ο Έλληνας έδινε πάντα το στίγμα των προθέσεων και τον προσδοκίων του, στην κάλπη.

Η κακοπέραση και η απώλεια της πρότερης σταθερότητας έδωσαν χώρο στην ακρότητα να γιγαντωθεί και έτσι η Χρυσή Αυγή από ένα περιθωριακό, γραφικό σχεδόν, νεοναζιστικό μόρφωμα μετατράπηκε σύντομα σε μικρή κοινοβουλευτική δύναμη ως «εναλλακτική επιλογή» στον στείρο δικομματισμό και την αδράνεια της κατακερματισμένης αριστεράς που έφεραν την κρίση. Παρακάτω θα δούμε ενδελεχώς τον τρόπο με τον οποίο ψηφοφόρος και κράτος συναλλάσσονται τροφοδοτώντας παθογένειες και οικοδομώντας την επικίνδυνη πρακτικής της αμφισβήτησης της Δημοκρατίας που μεταχειρίζεται η Χρυσή Αυγή εις βάρος της κοινωνικής συνοχής. Η σχέση ψήφου και ροπής προς την ακροδεξιά όχι μόνο δεν παραμένει ανεξήγητη, αλλά είναι αρκούντως ευδιάκριτη μέσω της διαδικασίας συσχετισμού των υποκειμένων (κόμματα, ψηφοφόροι) και της παραγωγής αποτελεσμάτων (εκλογικά, κοινωνικά) πάντα υπό το πρίσμα της ελληνικής πολιτικής κουλτούρας.

2. Μία χώρα σε αναζήτηση ευθυνών – Η Χρυσή Αυγή ξεπροβάλει

«Αλλαχού τα κόμματα γεννώνται, διότι εκεί υπάρχουσιν άνθρωποι διαφωνούντες και έκαστος άλλα θέλοντες. Εν Ελλάδι συμβαίνει ακριβώς το ανάπαλιν-αιτία της γεννήσεως και της πάλης των κομμάτων είναι η θαυμαστή συμφωνία, μεθ' ης πάντες θέλουσι το αυτό πράγμα, να τρέφονται δαπάνη του δημοσίου.

Αν υπήρχε λεξικόν της νεοελληνικής γλώσσης, νομίζομεν ότι ο ορισμός της λέξεως «κόμμα» ήθελεν είναι ο ακόλουθος: «Ομάς ανθρώπων ειδότην ν' αναγινώσκωσι και ν' ανορθογραφώσιν, εχόντων χείρας και πόδας υγιείς αλλά μισούντων πάσαν εργασίαν, οίτινες, ενούμενοι υπό ένα οιονδήποτε αρχηγόν, ζητούσι ν' αναβιβάσωσιν αυτόν διά παντός μέσου εις την έδραν πρωθυπουργού, ίνα παράσχη αυτοίς τα μέσα να ζώσι χωρίς να σκάπτωσι».

Εμμανουήλ Ροΐδης «Πολιτικόν δελτίον», Ασμοδαίος, 8.6.1875.¹¹

Όπως παρατηρεί ο σπουδαίος Έλληνας λογοτέχνης Εμμανουήλ Ροΐδης ήδη από το 1875, τα κόμματα στην Ελλάδα δεν δημιουργούνται γιατί οι άνθρωποι (υποψήφιοι και ψηφοφόροι) διαφωνούν μεταξύ τους επιθυμώντας άλλα πράγματα για την χώρα και την κοινωνία όπως συμβαίνει αλλού. Δημιουργούνται ακριβώς γιατί κατά παράδοξο και θαυμαστό τρόπο συμφωνούν μεταξύ τους σε ένα πράγμα: στο να τρέφονται εις βάρος του Δημοσίου. Η εύστοχη αυτή διαπίστωση δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης για το πώς αντιμετώπιζε η ίδια η ελληνική κοινωνία και το πολιτικό σύστημα την έννοια της ψήφου και της διακυβέρνησης 100 χρόνια πριν την Μεταπολίτευση η οποία όπως είδαμε παραπάνω μας κληροδότησε με το δικομματικό μοντέλο που ευθύνεται και αυτό για την κρίση.

Ήδη από τον 19^ο αιώνα, λίγες δεκαετίες μόλις από την σύσταση του πρώτου επίσημου ελληνικού κράτους, το πελατειακό σύστημα ως φαίνεται ήταν δοκιμασμένο και σαφώς εμπεδωμένο, παράγοντας κρατικοδίαιτους λειτουργούς και πολίτες. Προς υπεράσπιση του Ε. Ροΐδη, ο καθηγητής του St. Antony's College του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης Richard Clogg, διεθνής αυθεντία στη σύγχρονη ελληνική ιστορία, γράφει για την ίδια εποχή και με αναγωγή στο σήμερα: «Οι πελατειακές σχέσεις διαπέρασαν την κοινωνία σε όλα της τα επίπεδα, και μάλιστα εξακολουθούν να αποτελούν ιδιαίτερο κοινωνικό γνώρισμα μέχρι σήμερα. Αυτό που είχε τη μεγαλύτερη σημασία ήταν να έχει κανείς τα κατάλληλα μέσα ή τις επαφές που θα μπορούσαν να μετριάσουν την αδράνεια και την αναποτελεσματικότητα της γραφειοκρατίας, ενώ το ρουσφέτι, η αμοιβαία παροχή εκδουλεύσεων, ήταν ο κινητήριος μοχλός μιας δυσκίνητης και μη ανταποδοτικής κρατικής μηχανής¹²». Αυτό το «αδιαίτερο κοινωνικό

¹¹ Παραθέματα του Έλληνα λογοτέχνη και δοκιμιογράφου Εμμανουήλ Ροΐδη όπως δίδονται από τον διαδικτυακό τόπο Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού – Νέα Ελληνική Λογοτεχνία & Πολιτισμός, (Ημ/νία πρόσβασης: 17 Αυγούστου 2014), <http://www.snhell.gr/references/quotes/writer.asp?id=284>

¹² Richard Clogg, “Συνοπτική ιστορία της Ελλάδας 1770-2000”, Αθήνα: εκδόσεις Κάτοπτρο, 2002, 2^η έκδοση, σελ.83

γνώρισμα» το οποίο χαρακτηρίζει την ελληνική πολιτική σκηνή και την εκλογική νοοτροπία είναι η γενεσιουργός δύναμη μίας αλυσίδας αλληλοεξαρτώμενων γεγονότων των οποίων η συχνότητα τα καθιστά νόρμες ή αλλιώς πραγματικότητες. Πως; Ως εξής: Το πελατειακό σύστημα τρέφεται εις βάρος του δημοσίου μέσα από το ρουσφέτι. Το ρουσφέτι δεν είναι κάτι άλλο από μία συναλλαγή η οποία στην πιο απλή της μορφή περιλαμβάνει την ψήφο και μία εκδούλευση. Ψηφίζεις επειδή προσδοκείς σε μία εξυπηρέτηση, η ψήφος αποτελεί συναλλακτικό μέσο, όπως το χρήμα, τα προσόντα και οι αξιοκρατικές διαδικασίες δεν έχουν καμία σημασία σε αυτή την συναλλαγή. Καμία σημασία επίσης δεν έχουν τα επακόλουθα μιας τέτοιας πρακτικής εις βάρος του κοινωνικού συνόλου και της τάξης, το ατομικό συμφέρον του πολίτη υπερισχύει έναντι του συλλογικού όπως ακριβώς το κομματικό έναντι του εθνικού. Όταν τα ρουσφέτια συσσωρεύονται και ανακυκλώνονται για να παγιώσουν τον εκάστοτε κομματικό σχηματισμό στην εξουσία, ο οποίος την ίδια στιγμή κακοδιαχειρίζεται το δημόσιο χρήμα, τότε οδηγούμαστε σε κατασπατάληση του δημοσίου χρήματος. Η κατασπατάληση του δημοσίου χρήματος –το οποίο καταχράται συχνά και προς ίδιον όφελος των κρατικών λειτουργών- οδηγεί σε ελλείψεις στα δημόσια ταμεία και τον προϋπολογισμό του κράτους οι οποίες για να καλυφθούν οδηγούν την χώρα σε δανεισμό. Ο δανεισμός με τη σειρά του οδηγεί σε μια σειρά από οικονομικές δεσμεύσεις αποπληρωμής που αναλαμβάνει η χώρα με κίνδυνο –ρίσκο δανεισμού- να μην μπορέσει να φέρει εις πέρας και άρα να αναγκαστεί να επαναδιαπραγματευθεί το δάνειο που αυτόματα γίνεται χρέος ή να αυξήσει τους φόρους και να περικόψει τις δαπάνες για να συγκεντρώσει το ποσό ή να δανειστεί ξανά για να το αποπληρώσει. Εφόσον η κακοδιαχείριση στο εσωτερικό συνεχίζεται δεν μπορεί να υπάρξει εκείνο το απαραίτητο πλεόνασμα για την αποπληρωμή των δανείων και σε συνδυασμό με την φοροδιαφυγή το κράτος αδυνατεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του και άρα δανείζεται ξανά για να συντηρήσει το δυσκίνητο και σαθρό σύστημα με τα επιτόκια δανεισμού να σκαρφαλώνουν στα ύψη. Όταν όλα αυτά τα αλληλοεξαρτώμενα γεγονότα επαναλαμβάνονται για δεκαετίες τότε μπορούμε να μιλάμε για νόρμες ή πραγματικότητες/α ή αλλιώς νοοτροπίες/α. Αυτές οι νοοτροπίες περιγράφουν επακριβώς την ελληνική πραγματικότητα καθώς και την εκλογική συμπεριφορά ως τώρα.

Το 2010 η πραγματικότητα αυτή ενός ολόκληρου λαού καταρρέει σε ανύποπτο χρόνο με τους λιγότερο προνομιούχους να βιώνουν αμέσως της συνέπειες. Τα λογιστικά «μαγειρέματα» των διαδοχικών κυβερνήσεων του ΠΑ.ΣΟ.Κ και της Νέας Δημοκρατίας μόνο την δεκαετία του 2000 είχαν αποκρύψει από τους ευρωπαίους εταίρους σημαντικές ατασθαλίες και καταχρήσεις οι οποίες ανακαλύπτονταν καθυστερημένα. Το Μνημόνιο 1 έρχεται και μαζί του ξεκινά μια σειρά αυστηρών δημοσιονομικών προσαρμογών με πάγωμα αυξήσεων στους μισθούς, μείωση των αποδοχών κατά 3%, κατάργηση 13^{ου} και 14^{ου} μισθού, αντικατάσταση του επιδόματος ανεργίας με «επιταγή επανένταξης» ανέργων, αύξηση του ορίου ομαδικών απολύσεων¹³, νέους φόρους και άλλα μέτρα τα οποία εξώθησαν σε μαζικές κινητοποιήσεις το σύνολο των εργαζόμενων και των συνδικάτων στον δημόσιο τομέα. Μόλις το δεύτερο τρίμηνο του 2010 ο αριθμός των ανέργων

¹³ “Ανατροπή των εργασιακών σχέσεων στα μνημόνια”, στοιχεία σχετικά με τα εργασιακά μέτρα που εισαγάγουν τα Μνημόνια 1 & 2, εφημερίδα “Ριζοσπάστης” website, (20 Μαΐου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 18 Αυγούστου 2014), <http://www2.rizospastis.gr/wwwengine/story.do?id=6858122>

αυξάνεται κατά 1,2%¹⁴ σε σχέση με το πρώτο δλδ. συνολικά σε 594.000 δηλωμένους ανέργους. Η ανεργία είναι μία από τις συνέπειες που γεννά η ύφεση και καταδυναστεύει το τμήμα αυτό του πληθυσμού το οποίο είτε οδηγήθηκε αναγκαστικά στην απόλυση οπότε προστίθεται στο υπάρχον νούμερο, είτε είναι ήδη άνεργο με τα περιθώρια ένταξης στην αγορά εργασίας πολύ χαμηλά λόγω της μειωμένης ζήτησης. Στην παρούσα φάση, έπειτα από μία 4ετία τριών μνημονίων, ισάριθμων δανειακών συμβάσεων και δημοσιονομικής προσαρμογής και αναφορικά με το πρώτο τρίμηνο του 2014, στην Ελλάδα υπάρχουν 1.342.299 άνεργοι πολίτες δλδ. ποσοστό της τάξεως του 27,8%, αυξημένο κατά 0,5% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα πέρσι¹⁵. Η ανεργία οδηγεί στην εξαθλίωση των μεσαίων και χαμηλών στρωμάτων. Η φτώχεια αφορά για το 2013 το 23,7% του πληθυσμού και κατά την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινωνική Κατάσταση και την Απασχόληση «οφείλεται στις μεγάλες αυξήσεις των φόρων, τις μειώσεις στις συντάξεις και τον περιορισμένο αντίκτυπο των δαπανών για την κοινωνική προστασία¹⁶».

Συνυπολογίζοντας κανείς σε αυτά έννοιες όπως διαφθορά, φοροδιαφυγή του μεγάλου κεφαλαίου, αδιαφάνεια, κομματικοποίηση και χρωματισμός του Δημοσίου, παράνομη μετανάστευση και συνέπειες, ατιμωρησία των πολιτικών ιθυνόντων της κρίσης, επιπλέον μέτρα και ασαφή χρονικό ορίζοντα ανάκαμψης έχει ένα εκρηκτικό μείγμα το οποίο θα πυροδοτήσει τη σπίθα της αμφισβήτησης της Δημοκρατίας. Ο πολίτης αισθάνεται προδομένος από το κράτος, θιγμένος και θύμα των αλλαγών που επήλθαν από τα συσσωρευμένα λάθη της εκτελεστικής εξουσίας. Είναι θυμωμένος, αγανακτισμένος και στρέφεται σε περιστασιακές διαμαρτυρίες που εκτονώνουν μόνο την φυσική του ανάγκη να αντιδράσει καθώς δεν παράγουν αποτέλεσμα. Την ίδια στιγμή είναι αυτός που κατακρίνει το διαφθαρμένο πολιτικό σύστημα σαν να μην το υποστήριξε ποτέ ο ίδιος στο παρελθόν ή σαν να μην προσδοκούσε ποτέ την βεβαιότητα και την ασφάλεια ενός κρατικού μισθού για αυτόν και τα παιδιά του. Αν αναλογιστούμε ότι το πελατειακό σύστημα είναι προϊόν τόσο «αρχόντων» όσο και «αρχομένων» τότε η μεταστροφή αυτή φαντάζει με επίθεση στο ίδιο του το δημιούργημα. Ανήμπορος ουσιαστικά να συνειδητοποιήσει το παράλογο της συμπεριφοράς του διερωτάται ποιος φταίει για αυτή την κατάσταση. Ανήκει η ευθύνη στο πολιτικό σύστημα; Στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το κοινό νόμισμα; Στους παράνομους ή νόμιμους μετανάστες που καταλαμβάνουν θέσεις εργασίας; Στην ίδια την Δημοκρατία; Στην επικίνδυνη πρακτική της αμφισβήτησης της Δημοκρατίας επενδύει ξεπροβάλλοντας και η Χρυσή Αυγή για να εκμεταλλευτεί αυτή ακριβώς την λαϊκή δυσαρέσκεια που ψάχνει διέξοδο και μέσα στη σύγχυση παραβλέπει το γεγονός πως ο αυτόκλητος σωτήρας δεν είναι παρά ένα νεοναζιστικό μόρφωμα με απάνθρωπες και άστοχες πρακτικές. Σύμφωνα και με τον καθηγητή Συνταγματικού

¹⁴ Ελληνική Στατιστική Αρχή, “Δελτίο Τύπου: Έρευνα εργατικού δυναμικού Β’ τρίμηνο 2010”, website statistics.gr, (16 Σεπτεμβρίου 2010), (Ημ/νία πρόσβασης: 18 Αυγούστου 2014), http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/PressReleases/A0101_SJO01_DT_Q_Q_02_2010_01_F_GR.pdf

¹⁵ Ο.π., “Δελτίο Τύπου: Έρευνα εργατικού δυναμικού Α’ τρίμηνο 2014”, (12 Ιουνίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 18 Αυγούστου 2014), http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/PressReleases/A0101_SJO01_DT_Q_Q_01_2014_01_F_GR.pdf

¹⁶ “Ε.Ε.: Επιδεινώθηκε η φτώχεια στην Ελλάδα το 2013”, Καθημερινή website, (1 Απριλίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 18 Αυγούστου 2014), <http://www.kathimerini.gr/760657/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/ee-epideinw8hke-h-ftwxeia-sthn-ellada-to-2013>

Δικαίου του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Γιώργο Χ. Σωτηρέλη, τίποτα δεν απειλεί περισσότερο να ανατρέψει την Δημοκρατία σήμερα από την Χρυσή Αυγή και για αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί νομικά ώστε να αποτραπεί η διολίσθηση στην βαρβαρότητα του ολοκληρωτισμού που υμνεί και πρεσβεύει¹⁷. Είναι εξαιρετικά δύσκολο και επίπονο για μία κοινωνία όπως η ελληνική, που βρίθεται από πολιτική απαιδευσία και ευθυνοφοβία, να αποδεχτεί πως η ευθύνη για την δημοσιονομική πανωλεθρία δεν ανήκει ούτε στους μετανάστες ούτε στην απρόσωπη έννοια της Δημοκρατίας και πολύ δε περισσότερο στο ίδιο το πολίτευμα και τους θεσμούς. Η ευθύνη ανήκει στους ίδιους τους Έλληνες που εν γνώσει τους κατά πλειοψηφία –γιατί η πλειοψηφία εκλέγει την εξουσία στην Δημοκρατία- ψήφισαν και υποστήριξαν έμπρακτα επί 35 χρόνια αναξιόπιστους λαϊκούς αντιπροσώπους που επιδίδονταν σε πλιάτσικο κατά του Δημοσίου με οργιώδεις απάτες και σκάνδαλα, εξαγοράζοντας την συνενοχή ενός ολόκληρου λαού με ρουσφέτια και μεγαλόσχημες προεκλογικές υποσχέσεις για ανάπτυξη και ίσες ευκαιρίες. Δεν είναι όμως μόνο αυτό. Και ο ίδιος ο λαός μιμήθηκε όποτε του δόθηκε η ευκαιρία τους κακούς πολιτικούς, τον κρετινισμό τους, επιδιδόμενος και ο ίδιος με δανεικά σε ανομολόγητες περιττές σπατάλες, φοροδιαφεύγοντας, απαξιώνοντας τη συλλογικότητα προς όφελος του «εγώ» και της οικογένειας σε μια διαστρεβλωμένη, σχεδόν μαφιόζικη, εκδοχή της όπου η βολή και το νοικοκύρεμα κάθε μέλους επαφίεται στις διασυνδέσεις με τον εκάστοτε τοπικό κομματάρχη ή τον «δικό μας» βουλευτή πάντα εις βάρος των άλλων. Η ίδια η «ιερή» ελληνική οικογένεια, καθυστερημένη εξελικτικά και έρμαιο μεταπολεμικών τραυμάτων με κύριο συστατικό την ανασφάλεια, αποτέλεσε τον μικρό σκληρό πυρήνα της εκλογικής νοοτροπίας διαπαιδαγωγώντας τα μέλη της με ωφελμιστικές νουθεσίες. Αυτή η αμοιβαία ένοχη σιωπή μεταξύ εκλογέων και εκλεγμένων δεν εξυπηρετούσε τίποτα άλλο από την επιβίωση αυτού του μοντέλου αγνοώντας κάθε ενδεχόμενη συνέπεια όπως την παρούσα οικονομική ύφεση.

Όταν ο πρώην υπουργός και στέλεχος του ΠΑ.ΣΟ.Κ Θεόδωρος Πάγκαλος έλεγε από τα έδρανα της Βουλής *«η απάντηση εις την κατακραυγή που υπάρχει εναντίον του πολιτικού προσωπικού της χώρας, «πως τα φάγατε τα λεφτά;», που μας ρωτάει ο κόσμος, είναι αυτή: σας διορίσαμε, τα φάγαμε όλοι μαζί μέσα στα πλαίσια μιας σχέσης πολιτικής πελατείας, διαφθοράς, εξαγοράς, εξευτελισμού της έννοιας της ίδιας της Πολιτικής¹⁸»* αυτομάτως αποδεχόταν όλα τα παραπάνω αφού ουδεμία άγνοια έδειχνε περί των συνθηκών και των νορμών γύρω από το πολιτικό σύστημα και την νοοτροπία της ψήφου, αντιθέτως, υπήρχε παραδοχή όσο προκλητική και αν ακούγονταν.

Εν κατακλείδι, όταν παραμερίζεται σκόπιμα η λογική και κυριαρχούν τα κατώτερα ένστικτα του θυμού αλλά και αυτά της επιβίωσης σε ένα κράτος υπό διάλυση ο εθνικισμός στην πιο ακραία του έκφανση βρίσκει πρόσφορο έδαφος να ριζώσει και να προσαρμοστεί αποτελώντας την νέα ταυτότητα του απογοητευμένου Έλληνα πολίτη που πλέον επιθυμεί να τιμωρήσει με την ψήφο του αυτό που κάποτε στήριζε και τον εξυπηρετούσε ενώ τώρα τον έχει οδηγήσει σε αδιέξοδο. Η Χρυσή

¹⁷ Γιώργος Χ. Σωτηρέλης, *“Αναζητώντας τις άμυνες της Δημοκρατίας απέναντι στους εχθρούς της”*, το κείμενο αυτό είναι επεξεργασμένη μορφή εισήγησης στην εκδήλωση που διοργάνωσε στις 14.10.2013 η ΔΗΜΑΡ, στο Θέατρο “Γκλόρια”, με θέμα: “Η Δημοκρατία δεν απειλείται” και βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα [constitutionalism.gr](http://www.constitutionalism.gr), (14 Οκτωβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 20 Αυγούστου 2014), <http://www.constitutionalism.gr/site/amunes-dimokratias/>

¹⁸ *“Πάγκαλος – Μαζί τα φάγαμε”*, βίντεο με την επίμαχη δήλωση του τότε αντιπροέδρου της κυβέρνησης ΠΑ.ΣΟ.Κ Θεόδωρου Πάγκαλου, Youtube, (Ημ/νία πρόσβασης: 20 Αυγούστου 2014), <https://www.youtube.com/watch?v=s44Zp5SDcwk>

Αυγή ξεπρόβαλε σαν εναλλακτική επιλογή εν μέσω μίας ατελέσφορης αναζήτησης ευθυνών που στοχοποίησε το ίδιο το δημοκρατικό πολίτευμα. Αν μία ευκαιρία είχε ένα περιθωριακό κόμμα που μετά βίας συγκέντρωνε στις εθνικές εκλογές του 2009 ποσοστό 0,29%¹⁹ να γίνει κοινοβουλευτική δύναμη τότε σίγουρα την άδραξε μεταβάλλοντας τις ισορροπίες και κάνοντας ανοίγματα ψήφου τα οποία ξεπερνούν τα ιδεολογικά όρια μεταξύ των υφιστάμενων πολιτικών χώρων.

¹⁹ Βασίλης Γ. Λαμπρόπουλος, «Όταν πριν 5 χρόνια η Χρυσή Αυγή έπαιρνε 0,46%! – Τι αποκαλύπτει η σύγκριση με τις εκλογές του 2009», Βήμα website, (28 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 20 Αυγούστου 2014), <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=600474>

3. Τι είναι η Χρυσή Αυγή;

«Η Χρυσή Αυγή είναι ένα Κίνημα Εθνικιστικό και Λαϊκό, Κίνημα πολιτικό στην Ελλάδα του 2012... Πιστεύουμε στον Εθνικισμό. Αγωνιζόμαστε για τα Δίκαια της Λαϊκής Κοινότητας των Ελλήνων. Δεν πιστεύουμε στον φιλελευθερισμό είτε νέο, είτε παλιό, ούτε και στο μαρξισμό επίσης ούτε νέο, ούτε παλιό... Αρνούμαστε την τυραννία του κέρδους ενάντια στον πατριωτισμό, την τυραννία της ύλης ενάντια στο Πνεύμα! Την τυραννία των εκλεκτών του χρήματος ενάντια στους μαχητές της Αρετής²⁰».

Με αυτά τα λόγια αυτοπροσδιορίζεται στην επίσημη ιστοσελίδα της στο διαδίκτυο η Χρυσή Αυγή (1983-) και συγκεκριμένα ακολουθώντας την διαδρομή «Θέσεις/Ιδεολογία» στην αρχική σελίδα. Πριν ακόμα εισέλθει κανείς στο κυρίως μενού του website της οργάνωσης, πληροφορείται ήδη στον πρόλογο ότι η Χ.Α. είναι το «μοναδικό εθνικιστικό κίνημα στην Ελλάδα». Κατοχυρώνοντας τον προσδιορισμό «εθνικιστικό» ως αναπόσπαστο και αυθεντικά μοναδικό χαρακτηριστικό του κινήματος είναι πασιφανές πως η Χ.Α. είναι πάνω από όλα συνδεδεμένη αμετάκλητα με το παραδοσιακό αξιακό σύστημα του εθνικισμού. Ποιου τύπου εθνικισμού θα εξετάσουμε παρακάτω. Το επίθετο «λαϊκό» επιχειρεί με την σειρά του να τονίσει την σύνδεση του κινήματος με την λαϊκή βάση, τον απλό κόσμο που αποτελεί το σύνολο, την φυλή του εθνικού κράτους. Άρα το έθνος ταυτίζεται με την φυλή, δηλαδή προσδιορίζεται βιολογικά (ομόαιμο), γλωσσικά (ομόγλωσσον) και θρησκευτικά (ομόθρησκο) και οι ρίζες του απαντώνται στην αρχαία Ελλάδα²¹ τα πολιτισμικά και πολιτιστικά προϊόντα της οποίας –σε συνδυασμό με τον ισχυρισμό της απευθείας

²⁰ Η ιδεολογία της Χρυσής Αυγής, όπως δίνεται από τον διαδικτυακό τόπο του λαϊκού εθνικιστικού κινήματος “Χρυσή Αυγή” στις “Θέσεις/Ιδεολογία”, (2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2014), <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima/ideologia>

²¹ “Η έννοια του Έθνους στην Αρχαία Ελλάδα”, ιδεολογικό κείμενο όπως δίνεται από τον διαδικτυακό τόπο της Χρυσής Αυγής, (6 Ιανουαρίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2014), <http://www.xryshaygh.com/index.php/enimerosi/view/h-ennoia-tou-ethnous-sthn-archaia-ellada>

εξ' αίματος καταγωγής από τους αρχαίους Έλληνες- δημιουργούν την αίσθηση της φυλετικής ανωτερότητας (θεμελιώδης ναζιστική προσέγγιση) η οποία δικαιολογεί την βία απέναντι στους αλλοεθνείς αφού λογίζονται ως κατώτεροι, ως «βάρβαροι». Η «**Λαϊκή Κοινότητα των Ελλήνων**» επίσης, είναι μία απευθείας μετάφραση της έννοιας «**Volksgemeinschaft**²²» με την οποία οι Ναζί απέδιδαν τα αντίστοιχα ομοιογενή κοινά χαρακτηριστικά της γερμανικής λαϊκής κοινότητας (αίμα, γλώσσα, ήθη και έθιμα, ιστορία) προπαγανδίζοντας στον αγώνα για την κατάληψη και την παραμονή στην εξουσία. Με μία πρώτη ανάγνωση στο ιδεολογικό μανιφέστο εντοπίζονται εύκολα σκόρπιες αναφορές στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης, σε σχέση πάντα με τις θέσεις του κινήματος, οι οποίες στοχοποιούν ανοιχτά το υπάρχον πολιτικό σύστημα στο σύνολό του και όχι μόνο τα κόμματα εξουσίας. Για την Χ.Α. η Αριστερά σε κάθε της έκφανση όπως και η Φιλελεύθερη διάνοηση, νέα ή παλαιά, είναι το ίδιο ζημιογόνες και επικίνδυνες καθώς επικεντρώνονται στην ύλη (χρήμα) απαξιώνοντας όχι μόνο τις προγονικές αξίες του έθνους, που σαν συνεχής και αναπόσπαστη οργανική οντότητα ταξιδεύει με το αίμα, τα ήθη και τα έθιμα στον χρόνο, αλλά και τον ίδιο τον άνθρωπο σαν μονάδα, οδηγώντας τον στην εξαθλίωση η οποία πάλι στην περίπτωση του συγκεκριμένου μανιφέστου ταυτίζεται με την οικονομική ύφεση. Καθώς το κείμενο αυτό είναι γραμμένο το 2012, την χρονιά που η Χ.Α. εισήλθε για πρώτη φορά στην ιστορία της στην Βουλή των Ελλήνων με ποσοστό 6,97% (21 έδρες)²³ στις εκλογές του Μαΐου (για να καταλάβει τελικά 18 έδρες με ποσοστό 6,92% στις εκλογές του Ιουνίου), επιχειρεί να θίξει το αναξιόπιστο, διεφθαρμένο ελληνικό πολιτικό σύστημα εμμένοντας στην παρακμή που καλλιέργησε μέσω με φράσεις όπως «αμαρτωλό καθεστώς», προσπαθώντας στην συνέχεια αποστασιοποιηθεί από οτιδήποτε συνεπάγεται η Μεταπολίτευση με όλο το πελατειακό υποσύστημα. Είναι σαφής επίσης η εμμονή της Χ.Α. με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό όπως και με τον βυζαντινό τον οποίο θεωρεί, επικαλούμενη ακαδημαϊκές αυθεντίες της ιστοριογραφίας, συνέχεια του πρώτου. Σαφής είναι και η προσπάθεια της να γίνει αποδεκτή ως η εναλλακτική επιλογή εκμεταλλευόμενη τον εκλογικό της θρίαμβο που ουδείς ανέμενε ότι θα εκτοπίσει ακόμα και παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις όπως το Κ.Κ.Ε. από τις πρώτες 5 θέσεις. Στον αξιακό πυρήνα της Χ.Α., πάλι σύμφωνα με το κείμενο που φιλοξενεί ο sector «Ιδεολογία», βρίσκονται πέντε (5) βασικές αρχές:

1. **Ιδεολογία – Πίστη – Αγώνας**
2. **Έθνος – Φυλή**
3. **Εθνικό Κράτος**
4. **Ελληνικός Πολιτισμός**
5. **Πολιτεία και Λαϊκή Κοινότητα – Αξιοκρατία**

²² “Die NS-Volksgemeinschaft”, ιστοσελίδα του Deutsches Historisches Museum, (8 Σεπτεμβρίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 18 Σεπτεμβρίου 2014), <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/innenpolitik/volk>

²³ “Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 2012”, ιστοσελίδα Υπουργείου εσωτερικών διαμέσου στατιστικών στοιχείων που παρατίθενται από την εταιρία δημοσκοπήσεων Singular Logic, (9 Οκτωβρίου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2014), [http://ekloges-prev.singularlogic.eu/v2012a/public/index.html#%22cls%22:%22main%22,%22params%22:{}",](http://ekloges-prev.singularlogic.eu/v2012a/public/index.html#%22cls%22:%22main%22,%22params%22:{})

Οι έννοιες αυτές είναι αλληλένδετες μεταξύ τους και μόνο έτσι συστήνουν επακριβώς το σύστημα αρχών του κινήματος εξυπηρετώντας τον απόλυτο σκοπό που δεν είναι άλλος από την κατάργηση του «εθνοκτόνου» μνημονίου βραχυπρόθεσμα αλλά και την επικράτηση της λαϊκού εθνικιστικού κινήματος έναντι όλων των υπολοίπων πολιτικών δυνάμεων μακροπρόθεσμα. Η επιμονή στις αναφορές για την οικονομική κρίση αποσκοπεί στο να πείσει τον αναγνώστη πως ο βραχυπρόθεσμος στόχος του κινήματος δεν είναι μία ουτοπική, ενδεχομένως τύπου αριστερή, ιδέα αλλά μία πρακτική και πολυπόθητη ανάγκη για την αποδέσμευση της ελληνικής φυλής, του έθνους, από τα δεσμά των καιροσκοπών διεθνών δανειστών, μία πραγματική ιδανική συνθήκη για την πρόοδο του ελληνισμού. Φυσικά, δεν θα μπορούσαν να λείπουν και οι αναφορές στις μεταναστευτικές ροές που εισέρχονται στην Ελλάδα και οι οποίες εξυπηρετούν, πάλι κατά το μανιφέστο, τις επιμειξίες των λαών που στόχο έχουν να πλήξουν την εθνική ταυτότητα και κουλτούρα χάριν της παγκοσμιοποίησης. Η παγκοσμιοποίηση εξυπηρετεί μόνο οικονομικούς σκοπούς και μάλιστα εις βάρος των λαών. Ακόμα και οι «ξένοι», τους οποίους δεν προσδιορίζει ονομαστικά, που απεργάζονται την καταστροφή της πατρίδας Ελλάδας, όπως οι «ελληνόφωνοι προδότες», είναι ταγμένοι στους σκοτεινούς σκοπούς της παγκοσμιοποίησης άρα εξ'ορισμού η παγκοσμιοποίηση είναι εχθρός και όχι φίλος του ελληνικού έθνους και άρα ασυμβίβαστη με αυτό. Για να ολοκληρωθεί η εικόνα που θέλει να δώσει το λαϊκό εθνικιστικό κίνημα κρίνεται απαραίτητο να δοθεί δευτερευόντως και η **Ταυτότητα** του κινήματος αλλά και τον μετεχόντων σε αυτό. Ποια η διαφορά με την Ιδεολογία; Ουσιαστικά στον sector Ταυτότητα που φιλοξενεί η ιστοσελίδα μετατρέπονται οι 5 βασικές αρχές που συναντάμε στην Ιδεολογία σε συγκροτημένες, ολοκληρωμένες προτάσεις οι οποίες ξεκινούν όλες με την φράση *«είμαι Χρυσανθήτης σημαίνει²⁴...»* και ακολουθούν δώδεκα (12) θεμελιώδεις παραδοχές εντός των οποίων, ως έχει προλεχθεί, ενυπάρχουν όλα τα προαναφερθέντα ιδεολογικά χαρακτηριστικά. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η παραδοχή 6 όπου μεταφέρεται αυτούσια: *«**Τα ψευδεπίγραφα των δεξιών και αριστερών πολιτικών αποτελούν κατευθυνόμενη πλάνη, γιατί δημοκρατία σημαίνει κράτος του δήμου δηλαδή του Λαού που αποτελείται από ανθρώπους κοινής καταγωγής (ορισμός του Πολίτη στην Κλασική Αθήνα). Και το Λαϊκό κράτος του Εθνικισμού είναι η μόνη άμεση δημοκρατία. Η Πολιτεία όπου ο Λαός είναι η μόνη πραγματικότητα που δεν χρειάζεται εξουσία αλλά ηγεσία. Ο Λαός είναι ο πραγματικός άρχοντας, ηγεμονεύει τον εαυτό του μέσα απ' τον Ηγέτη του. Γι' αυτό το Λαϊκό κράτος μπορεί να πραγματώνει την μοναδική δυνατή ισότητα, (που απορρέει από την Σκέψη και δεν είναι Φυσική, αλλά ανθρώπινο πολιτιστικό – πολιτικό δημιούργημα), την ισότητα ευκαιριών. Σε αντίθεση με την παροδική και εξαγοράσιμη πλειοψηφία της κοινοβουλευτικής διαχείρισης, η γενική θέληση του λαού είναι ο ύπατος νόμος, η υποταγή στον οποίο επιφέρει την άμεσο δικαιοσύνη από το σύνολο προς κάθε μονάδα».*** Στην ερώτηση «ποιο είναι το σχέδιο διακυβέρνησης που αντιπροτείνει η

²⁴ Η Ταυτότητα των μελών της Χρυσής Αυγής όπως δίνεται από τον διαδικτυακό τόπο του λαϊκού εθνικιστικού κινήματος “Χρυσή Αυγή” στις “Θέσεις/ΙΤαυτότητα”, (2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2014), <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima>

Χ.Α. έναντι στην αποτυχία της Δημοκρατίας;» η παραδοχή υπ' αριθμόν 6 δίνει την απάντηση. Το Λαϊκό κράτος του Εθνικισμού το οποίο αποτελεί την μοναδική αυθεντική έκφανση της άμεσης δημοκρατίας και θα οδηγήσει στην εθνική παλιγγενεσία. Και ποιος βρίσκεται στην κεφαλή του Λαϊκού κράτους του Εθνικισμού; Ο Ηγέτης. Η Χ.Α. πέραν από κάθε αμφιβολία είναι ένα προσωποπαγές κίνημα με τον Γενικό Γραμματέα της οργάνωσης, **Νίκο Μιχαλολιάκο** (πρώην μέλος της ΕΠΕΝ), να βρίσκεται στην κορυφή ήδη από την δεκαετία του 1980, τότε που η Χρυσή Αυγή δεν απέκρυπτε τον αμιγώς νεοναζιστικό της χαρακτήρα υπό τον μανδύα του «εθνικιστικού», εκδίδοντας το ομώνυμο περιοδικό στο οποίο συνέγραφε ύμνους προς τον Αδόλφο Χίτλερ και προσυπέγραφε αντισημιτικά και αντικομμουνιστικά κείμενα και ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κινήματος σήμερα Χρήστος Παππάς, για τα οποία μάλιστα έχει δηλώσει και υπερήφανος²⁵ εντός του ελληνικού κοινοβουλίου. Αυτή λατρεία του ηγέτη ο οποίος δεν αποτελεί τίποτα παραπάνω από έναν ταγό του έθνους στις υπηρεσίες αυτού, έτοιμο να μεγαλουργήσει χάριν της ισχύος και της επιβίωσης της φυλής δεν μπορεί παρά να αποτελεί ευθεία αναφορά στον Αδόλφο Χίτλερ και το προσωπικό του μανιφέστο με τίτλο «**Ο αγών μου**» στο οποίο η έννοια του «ηγέτη» ορίζεται με αυτόν ακριβώς τον τρόπο²⁶. Συνυπολογίζοντας κανείς την λανθάνουσα απαξίωση του κοινοβουλευτισμού – «**σε αντίθεση με την παροδική και εξαγοράσιμη πλειοψηφία της κοινοβουλευτικής διαχείρισης, η γενική θέληση του λαού είναι ο ύπατος νόμος...**» - καθίσταται σαφές ότι η Χ.Α. δεν αμφισβητεί μονάχα την Δημοκρατία αλλά είναι πρόθυμη και να την καταλύσει χάριν του Λαϊκού κράτους του Εθνικισμού, επομένως οι σκοποί της είναι αντισυνταγματικοί πέραν από αναχρονιστικοί καθώς εξ' ορισμού δεν μπορεί να εφαρμόσει το πολιτικό της πρόγραμμα εντός της αστικής κοινοβουλευτική δημοκρατίας.

Επιστρέφοντας στον προσδιορισμό «εθνικιστικό» ανατρέχει κανείς στις μορφές εθνικισμού που υφίστανται κατά τον Andrew Heywood στο βιβλίο του «Εισαγωγή στην Πολιτική». Όπως είδαμε ως τώρα η Χρυσή Αυγή είναι ένα λαϊκό εθνικιστικό κίνημα το οποίο διαμηνύει την αφοσίωση στην πατρίδα και το έθνος, την υπεράσπιση των ηθών και των εθίμων, των θεσμών του ιστορικού παρελθόντος των προγόνων (προγονολατρεία) που κληροδότησε στο σήμερα ο χρόνος, το πατριωτικό φρόνιμα έναντι του ταξικού, είναι κατά της μετανάστευσης, κατά του διεθνισμού και του κοσμοπολιτισμού που είναι εχθροί του έθνους, κατά της ισότητας των φυλών και υπέρμαχος της μιλιταριστικής οργάνωσης, της καλλιέργειας του πολιτικού φανατισμού και της μισαλλοδοξίας. Όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά απαντώνται με αυτή την σειρά στο κεφάλαιο «συντηρητικός εθνικισμός²⁷» του Heywood δίνοντας σαφή απάντηση για το ποιος τύπος εθνικισμού προσδιορίζει την Χ.Α.. Είναι όμως

²⁵ Αγγελική Καραγεώργου, «Ομολογία ναζισμού μέσα στην Βουλή!», εφημερίδα «Τα Νέα» website, (16 Μαΐου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2014),

<http://www.tanea.gr/news/politics/article/5017763/omologia-nazismoy-mesa-sth-boylh/>

²⁶ Το βιβλίο του Αδόλφου Χίτλερ «Ο αγών μου» (Mein Kampf, 1925-1926) αναρτημένο σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα hitler.org, από το Vol. 2 The National Socialist Movement, Chapter IV: Personality and the conception of the Folkish State, (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), http://www.hitler.org/writings/Mein_Kampf/mkv2ch04.html

²⁷ Andrew Heywood, «Εισαγωγή στην Πολιτική», Αθήνα: Πόλις, 2007, σελ. 168-170

απλά ένα συντηρητικό εθνικιστικό κόμμα; Όχι. Οι φασιστικές δομικές καταβολές και αναφορές της Χρυσής Αυγής που αναφέρθηκαν παραπάνω σε συνδυασμό με το πρόταγμα για παλιγγενεσία του έθνους ξεπερνούν τα όρια του συντηρητικού εθνικισμού φτάνοντας στον, συγκεκριαλυμένο μεν, νεοναζισμό δε. Το νεοναζιστικό ιδεολογικό υπόβαθρο της Χ.Α διαμορφώνει και η δράση των μελών της, βουλευτών, τοπικών αρχηγών οργανώσεων ή απλών μελών. Οι δολοφονικές επιθέσεις σε μετανάστες, τα λεγόμενα πογκρόμ, όπως αυτό του Ιουνίου του 2012 έναντι Αιγύπτιαων μεταναστών, ψαράδων στο επάγγελμα, στο Πέραμα της Αττικής²⁸ ή οι επιθέσεις σε αλλοδαπούς μικροπωλητές σε Ραφήνα²⁹ την ίδια χρονιά και σε λαϊκή αγορά στο Μεσολόγγι³⁰ με τους βουλευτές του κόμματος Κωνσταντίνο Μπαρμπαρούση, Ηλία Παναγιώταρο, Γιώργο Γερμενή και Παναγιώτη Ηλιόπουλο να ηγούνται είναι απτά γεγονότα που μιμούνται τα ναζιστικά πογκρόμ που δρούσαν αντικαθιστώντας την νόμιμη εξουσία προς όφελος του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος. Αυτή η τρομοκρατική αντιμετώπιση των αλλοδαπών από τους ίδιους τους βουλευτές της Χ.Α. δεν μπορεί παρά να αποτελεί μία ξεκάθαρη δήλωση προθέσεων και θέσεων απέναντι στο φαινόμενο της μετανάστευσης. Η ναζιστική πρακτική της άμεσης βίας, σωματικής και ψυχολογικής, έναντι άλλων φυλετικών ή πολιτικών ομάδων στο όνομα του έθνους βρίσκει την απόλυτη της ταύτιση στο κατά τα άλλα «ακίνδυνο» εθνικιστικό λαϊκό κίνημα το οποίο χρεώνεται ηθικά, ως φαίνεται από τα τεκμήρια που παρουσιάστηκαν στις δικαστικές αίθουσες, και την δολοφονία του 27χρονου Πακιστανού εργάτη Σαχζάτ Λουκμάν την περασμένη χρονιά στα Πετράλωνα αφού στο σπίτι ενός εκ των δραστών βρέθηκε προπαγανδιστικό υλικό της Χρυσής Αυγής³¹ με τους συσχετισμούς να συνηγορούν υπέρ ενός ρατσιστικού εγκλήματος. Μια άλλη δολοφονία, αυτή την φορά ενός Έλληνα πολίτη, του Παύλου Φύσσα, η οποία καταλογίζεται στην Χ.Α., στάθηκε η αφορμή για την εισαγγελική έρευνα που στοιχειοθέτησε εναντίον της κατηγορίες για σύσταση εγκληματικής οργάνωσης τον Σεπτέμβριο του '13. Ο Παύλος Φύσσας (καλλιτεχνικό ψευδώνυμο Killah P) υπήρξε hip hop καλλιτέχνης με αντιφασιστική δράση και αριστερών πεποιθήσεων. Δολοφονήθηκε με μαχαίρι από τον Γιώργο Ρουπακιά, μέλος της Χρυσής Αυγής, σύμφωνα με τα δικαστικά τεκμήρια, με διασυνδέσεις στην τοπική οργάνωση του

²⁸ "Ρατσιστική επίθεση σε σπίτι μεταναστών στο Πέραμα», ρεπορτάζ από την ιστοσελίδα του ενημερωτικού ειδησεογραφικού site TVXS, (12 Ιουνίου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://tvxs.gr/news/ellada/kataggelia-meli-tis-xrysis-aygis-eisebalan-se-spiti-kai-traymatisan-sobara-aigyptio-meta>

²⁹ "Επίθεση μελών της Χρυσής Αυγής κατά αλλοδαπών μικροπωλητών – επεισόδια χωρίς μεγάλη έκταση σε πανηγύρι στην Ραφήνα", Βήμα website, (7 Σεπτεμβρίου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=473870>

³⁰ "Επίθεση Χρυσουαυγίτων σε πάγκους μεταναστών", βίντεο από ρεπορτάζ της αιτωλοακαρνανικής εφημερίδας "ΑΙΧΜΗ" όπου ο βουλευτής της Χρυσής Αυγής Κωνσταντίνος Μπαρμπαρούσης ηγείται ομάδας οπαδών του κόμματος η οποία καταστρέφει τους πάγκους των αλλοδαπών μικροπωλητών και τους τρομοκρατεί, Youtube, (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <https://www.youtube.com/watch?v=8jHvIMtHfAk>

³¹ "Ρατσιστικό έγκλημα – Φυλλάδια της Χρυσής Αυγής στα σπίτια των δύο δολοφόνων του 27χρονου Πακιστανού", άρθρο για τον συσχετισμό μεταξύ των δολοφόνων του Σαχζάτ Λουκμάν και της Χρυσής Αυγής, εφημερίδα "Ημερησία" website, (18 Ιανουαρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26510&subid=2&pubid=112980184>

κόμματος στην Νίκαια, το βράδυ της 17^{ης} Σεπτεμβρίου του 2013 με αφορμή μία μικροσυμπλοκή σε καφετέρια του Κερατσινίου³² μεταξύ της παρέας του θύματος και ομάδας ακροδεξιών που παρίστατο στον ίδιο χώρο. Η δολοφονία αυτή αποτελεί ένα αδιαμφισβήτητο πολιτικό έγκλημα υποκινούμενο από τις πρακτικές μίσους και την ρητορική βίας που χρησιμοποιεί σταθερά η Χ.Α. εναντίον όλων αυτών που είναι αντίθετοι στις πεποιθήσεις του κινήματος που, ως φάνηκε και από την ακόλουθη δικαστική έρευνα, δεν είναι άλλο από μία νεοναζιστική εγκληματική οργάνωση με στόχο την ανατροπή της Δημοκρατίας μέσω της επιβολής.

«Όσοι δεν ανήκουν στη λαϊκή κοινότητα της φυλής είναι υπάνθρωποι. Στη κατηγορία αυτή ανήκουν ξένοι μετανάστες, ρομά, όσοι διαφωνούν με τις ιδέες τους, ακόμη και άτομα με νοητικά προβλήματα. Η βία για τη Χρυσή Αυγή είναι το μήνυμα και όχι το μέσον επίτευξης των επιδιώξεών τους» γράφει στο πόρισμα³³ του για την δομή και την λειτουργία της Χ.Α. ο αντεισαγγελέας Αρείου Πάγου Χαράλαμπος Βουρλιώτης στις 29/09/13 και συνεχίζει χαρακτηρίζοντάς την **«ολιγάριθμη ομάδα ιδεολογικής επιμόρφωσης ναζιστών»** στο ξεκίνημα της για να καταλήξει πως σήμερα είναι μία εγκληματική οργάνωση με σαφή ακροδεξιά δομή και δράση, ακραιφνώς ρατσιστική και επικίνδυνη για την συλλογική ασφάλεια. Η βουλευτής της Χ.Α. Ελένη Ζαρούλια, σύζυγος του γ.γ. Νίκου Μιχαλολιάκου, είχε χαρακτηρίσει ως υπανθρώπους και τρισάθλιους τους παράνομους μετανάστες που διαβιούν στην Ελλάδα και μάλιστα από το βήμα της ελληνικής Βουλής³⁴. Η χρήση και μόνο της λέξης «υπάνθρωποι» αποτελεί προσβολή για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των χαρακτηριζομένων και απορρέει από την ναζιστική κατήχηση περί άριας φυλής και υπανθρώπων που πρέπει να εξολοθρευτούν για την επιβίωση του ισχυρότερου. Δεν είναι καθόλου τυχαίο πως στην κατηγορία των «υπανθρώπων» συμπεριλαμβάνονται και άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑΜΕΑ) αφού δεν συνταιριάζουν με το ναζιστικό πρότυπο της ρώμης και της καλαισθησίας ενός αρτιμελούς σώματος ή της οξύτητας του πνεύματος. Τα ΑΜΕΑ έχουν στοχοποιηθεί και εξοντωθεί συστηματικά με απάνθρωπα πειράματα χάριν της ευγονικής ή με άμεση ευθανασία³⁵ από το χιτλερικό καθεστώς αφού δεν θεωρούνταν κανονικοί άνθρωποι, ακριβώς όπως

³² «Ο 34χρονος Παύλος Φύσσα δέχτηκε δολοφονική επίθεση – Ομολόγησε ο δράστης, είτε ότι ανήκει στην Χρυσή Αυγή», ρεπορτάζ τηλεοπτικού σταθμού “ΣΚΑΐ”, ΣΚΑΐ website, (18 Σεπτεμβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.skai.gr/news/greece/article/242106/enas-nekros-stin-amfiali-34hronos-dehthike-dolofoniki-epithessi/>

³³ «Το εισαγγελικό πόρισμα για την Χρυσή Αυγή», σημεία από το πόρισμα της εισαγγελικής έρευνας που διατάχθηκε λίγες ημέρες μετά την δολοφονία του Παύλου Φύσσα και τα οποία δόθηκαν στην δημοσιότητα σε άρθρο του ειδησεογραφικού site της ΕΡΤ, ΕRTopen website, (29 Σεπτεμβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.ertopen.com/show/item/5875-to-eisaggeliko-porisma-gia-th-chrysh-aygh>

³⁴ Αντώνης Ανζολέτος, “Σύζυγος Μιχαλολιάκου: Υπάνθρωποι και τρισάθλιοι οι παράνομοι μετανάστες”, ΣΚΑΐ website, (18 Οκτωβρίου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.skai.gr/news/politics/article/215142/vouleutis-hr-augis-upanthropoi-kai-trisathlioi-oi-paranomoi-metanastes/>

³⁵ “People with Disabilities”, section που αφορά την συστηματική εξολόθρευση πάνω από 275.000 ατόμων με αναπηρίες από το ναζιστικό καθεστώς στην ιστοσελίδα του Αμερικανικού Μουσείου Μνήμης του Ολοκαυτώματος (USHMM), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.ushmm.org/research/research-in-collections/search-the-collections/bibliography/people-with-disabilities#h112>

οι ομοφυλόφιλοι και οι Εβραίοι. Η επιρροή της χιτλερικής διαλεκτικής είναι διάχυτη στον λόγο και τα έργα των βουλευτών του κόμματος. Εξοντώνουν τους ιδεολογικούς τους αντιπάλους και τους αλλοεθνείς ενώ περιφρονούν τους σωματικά ή νοητικά αδύναμους. Ολόκληρο το πόρισμα του κ. Βουρλιώτη βρίσκεται αναρτημένο³⁶ στην ιστοσελίδα της αντιρατσιστικής συλλογικότητας «Κίνηση Απελάστε τον Ρατσισμό» και από την περεταίρω ανάγνωσή του προκύπτει ότι η οργάνωση της Χ.Α. κατηγορείται για τουλάχιστον 11 αξιόποινες πράξεις οι οποίες περιλαμβάνουν από διατάραξη κοινής ειρήνης και ληστείες μέχρι ανθρωποκτονία. Στρατολογεί στους κόλπους της ακόμα και ανήλικα μέλη προκειμένου να στελεχώσουν όταν έρθει η σειρά τους τον κομματικό στρατό ή τα περίφημα Τάγματα Εφόδου, αυτά τα οποία εφορμούν στις γειτονιές για κυνήγι αλλοδαπών μικροπωλητών και ξυλοδαρμούς μεταναστών, ενώ την ίδια στιγμή απολαμβάνει την προστασία μέρους της Ελληνικής Αστυνομίας η οποία μεταχειρίζεται προνομιακά οτιδήποτε σχετίζεται με την δράση της υποθάλλοντας φασιστικούς πυρήνες εντός. Σύμφωνα με μαρτυρίες πρώην μελών, η Χ.Α. διαθέτει και οπλοστάσιο το οποίο βρίσκεται προς το παρόν σε άγνωστη τοποθεσία και χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση των Ταγμάτων Εφόδου. Τέλος, η δομή της οργάνωσης προσομοιάζει στα μιλιταριστικά πρότυπα τόσο εκπαίδευσης όσο και ιεραρχίας με την δράση να συντονίζεται μέσω διαδοχικών κλιμακούμενων εντολών από την κορυφή προς την βάση. Απαραίτητο συστατικό κάθε νεοναζιστικού μορφώματος είναι και ο αντισημιτισμός ο οποίος στην παρούσα περίπτωση περισσεύει καθώς ουκ ολίγες φορές έχει υπάρξει άρνηση του Ολοκαυτώματος ή υποτίμησή του από τον αρχηγό του κόμματος Νίκο Μιχαλολιάκο ο οποίος καταλογίζει ευθύνες στον διεθνή σιωνισμό, τα εβραϊκά λόμπι και γενικότερα κάθε τι εβραϊκό, για την ελληνική κρίση³⁷ σε μια προσπάθεια να αποδείξει πως όλα είναι αποτέλεσμα κατευθυνόμενων παρεμβάσεων εναντίον του ελληνικού έθνους. Σε ανάλογες δηλώσεις έχουν προβεί και άλλοι βουλευτές όπως ο Χρήστος Παππάς για τον οποίο υπάρχει και φωτορεπορτάζ³⁸ στο οποίο είναι ντυμένος με την στολή των Waffen SS σε νεαρή ηλικία και χαιρετά ναζιστικά (ο κατ'εξοχήν χαιρετισμός των μελών της Χ.Α.) την στιγμή που στο σπίτι του βρέθηκαν μια σειρά από αντικείμενα

³⁶ "Κόλαφος το εισαγγελικό πόρισμα για την Χρυσή Αυγή", ολόκληρο το εισαγγελικό πόρισμα του αντεισαγγελέα Αρείου Πάγου κ. Χαράλαμπου Βουρλιώτη για την Χρυσή Αυγή όπως δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα της αντιρατσιστικής και αντιφασιστικής συλλογικότητας "Κίνηση Απελάστε τον Ρατσισμό», (29 Σεπτεμβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.kar.org.gr/2013/09/29/%CE%BA%CF%8C%CE%BB%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CF%8C%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7/>

³⁷ Antonis A. Ellinas, "The Rise of Golden Dawn: The new face of the Far Right in Greece", South European Society and Politics, τόμος 18, τεύχος 4, σελ. 9, (25 Μαρτίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13608746.2013.782838#.VAftZ6POct8>

³⁸ "Ντοκουμέντο: Ο Χρήστος Παππάς με στολή Ναζί και φόντο τον αγκυλωτό σταυρό", άρθρο με φωτορεπορτάζ στο ενημερωτικό ειδησεογραφικό site news247.gr, (5 Οκτωβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), http://news247.gr/eidiseis/koinonia/eglima/ntokoymento_o_xrhistos_pappas_me_stolh_nazi_kai_fonto_ton_agkylwto_stayro.2441620.html

ναζιστικής αισθητικής και συμβολισμού (κάδρα του Αδόλφου Χίτλερ, σημαία με σβάστικα, κείμενα της Χρυσής Αυγής από την πρώτη της περίοδο με εθνικοσοσιαλιστικές αναφορές) που ο ίδιος κατηγορηματικά αρνούνταν στην απολογία του. Σε άρθρο του Observer της βρετανικής εφημερίδας «The Guardian» η αρθρογράφος αναφέρει πως η Ελλάδα είναι η ευρωπαϊκή χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό αντισημιτισμού, περίπου 69% σύμφωνα με έκθεση του ADL (Anti-Defamation League) σχετικά με τον δείκτη αντισημιτισμού διαφόρων χωρών³⁹. Στο ίδιο άρθρο παρατηρεί πως στην επίσκεψη της στην Αθήνα βρέθηκε σε διαδήλωση της Χρυσής Αυγής στην πλατεία Συντάγματος όπου οι οπαδοί του κόμματος τραγουδούσαν έναν ύμνο των SS παραλλαγμένο στα ελληνικά, κάτι που αποδεικνύει ότι πλέον η οργάνωση δεν κρύβει τις φιλοναζιστικές της καταβολές.

4. 10 θεωρίες για την ακροδεξιά

Όπως έχει γίνει γνωστό από τον πρόλογο, το τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας αποτελεί ευθεία αναφορά στο κεφάλαιο «**Ten Theories of the Extreme Right**» από το βιβλίο «**Right-Wing Extremism In The Twenty First Century**» των P. Merkl και L. Weinberg. Οι λόγοι είναι δύο:

1) τα γραφόμενα του συγγραφέα του κεφαλαίου έρχονται να υποστηρίξουν μέσα από μία σειρά δέκα (10) συγκροτημένων θέσεων την γενικόλογη κατά τα άλλα άποψη που θέλει την οικονομική ύφεση και τα περίξ αυτής (προϋποθέσεις και παρελκόμενα) να ενισχύουν την άνοδο της ακροδεξιάς. Προφανώς το κείμενο δεν αφορά μία σπουδή επάνω στην ελληνική περίπτωση ωστόσο καλύπτει με κάθε λεπτομέρεια την ανάλογη ευρωπαϊκή εμπειρία (περιπτώσεις άλλων χωρών) στον τομέα αυτό και έτσι είναι δυνατές οι αναγωγές και οι συγκρίσεις.

2) ενισχύοντας την θέση ότι η ακροδεξιά τάση μέρους του εκλογικού σώματος αποτελεί προϊόν της εποχής αυτής των δραματικών αλλαγών, καθίσταται ευκολότερο για τον σκοπό της εργασίας να αποδείξει μετέπειτα ότι η ελληνική εκλογική νοοτροπία αποτελεί καταλύτη στην προσπάθεια εκφασισμού της κοινωνίας. Η κρίση είναι η αφορμή αλλά η νοοτροπία είναι η αιτία.

Ο Roger Eatwell, συγγραφέας του κεφαλαίου, διαχωρίζει τις δέκα θεωρίες σε δύο ομάδες των πέντε ανάλογα με το αν αυτές προέρχονται ως ενεργητικές πολιτικές από το κόμμα με την μορφή αιτημάτων ή τοποθετήσεων απέναντι σε ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος ή προέρχονται από το περιβάλλον των ψηφοφόρων με την μορφή πληροφοριών. Η πρώτη ομάδα, ονομάζεται «demand» και αφορά ζητήματα κοινωνικοοικονομικά όπως ανεργία, μεταναστευτικές ροές και απότομες κοινωνικές αλλαγές⁴⁰. Η απόδοση του «demand» ως ζήτηση μπορεί να κατανοηθεί με την λογική του ότι ο ψηφοφόρος «ζητά» λύση σε ζητήματα φύσεως κοινωνικοοικονομικής. Σε αντιστοιχία με την ζήτηση η δεύτερη κατηγορία ονομάζεται «supply», δηλαδή προσφορά και αφορά «**μηνύματα, πολιτικές ενέργειες ή δράσεις που φθάνουν στους**

³⁹ Helena Smith, “SS songs antisemitism: The week Golden Dawn turned openly Nazi”, “The Guardian” website, (8 Ιουνίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/07/greece-golden-dawn-fascism-threat-to-democracy>

⁴⁰ Peter H. Merkl, Leonard Weinberg, “Right-Wing Extremism In The Twenty First Century”, Taylor & Francis e-Library, 2005, σελ. 46

ψηφοφόρους⁴¹» διαμέσου των μέσων μαζικής ενημέρωσης ή των κομμάτων. Τα μηνύματα αυτά, ως εισροές, διαμορφώνουν κατά ένα μεγάλο μέρος την εκλογική νοοτροπία του πολίτη στρέφοντας τον όλο και συχνότερα προς ακραίες επιλογές.

Στην κατηγορία «demand» έχουμε τις εξής πέντε θεωρίες:

1. The Single-Issue Thesis
2. The Protest Thesis
3. The Social Breakdown Thesis
4. The (reverse) Post-Material Thesis
5. The Economic Interest Thesis

Στην κατηγορία «supply» έχουμε ακολούθως άλλες πέντε:

1. The Political Opportunity Structure Thesis
2. The Mediatization Thesis
3. The National Traditions Thesis
4. The Programmatic Thesis
5. The Charismatic Leader Thesis

Αυτό που θα επιχειρηθεί παρακάτω είναι να εντάξουμε την περίπτωση της Χρυσής Αυγής, κατά το δυνατόν, σε κάθε μία από τις παραπάνω θεωρίες προσπαθώντας να καταλήξουμε σε συμπεράσματα σχετικά με την αποδοτικότητά τους στην ελληνική περίπτωση. Ο συγγραφέας μάλιστα έκρινε σκόπιμο να εξηγήσει πως ακριβώς μέσω αυτών των θεωριών ο εκλογέας στρέφεται στην ακροδεξιά. Ταυτίζεται με κάποια συγκεκριμένη κάθε φορά ή υπάρχει μία συνδυαστική διαδικασία; Υπάρχει ένα μοντέλο τριών διαστάσεων στο οποίο ο συνδυασμός θεωριών από τις δύο κατηγορίες και όχι η καθεμία αυτόνομα οδηγούν τον ψηφοφόρο στην ακροδεξιά, επομένως η ψήφος είναι μία διαδικασία συγκερασμού εισροών (supply) από τα ΜΜΕ και τα κόμματα με απαιτήσεις (demands) και λύσεις σε κοινωνικοοικονομικά ζητήματα που φαίνεται να αγνοούν τα mainstream κόμματα ή σχηματικά:

Η όλο και μεγαλύτερη αποδοχή της νομιμότητας της ακροδεξιάς (**growing perception of extremist legitimacy**) σε συνδυασμό με την αίσθηση ότι το άτομο μπορεί να διαμορφώσει αποτελεσματικά τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες με την ψήφο σε αυτήν (**rising personal efficacy**) ταυτόχρονα και με την έλλειψη

⁴¹ Ο.π. σελ. 46

εμπιστοσύνης στο υπάρχον δοκιμασμένο πολιτικό σύστημα (**declining political trust**) δύναται να οδηγήσουν πιθανότατα στην άνοδο της ακροδεξιάς⁴².

Demand Theories

The Single-Issue Thesis: Η μετανάστευση (immigration) είναι το κυρίως θέμα της θεωρίας αυτής μαζί με την σχετική συζήτηση που αφορά την νομική υπόσταση του ζητήματος, τον συσχετισμό με την αύξηση της ανεργίας για τον γηγενή πληθυσμό του κράτους υποδοχής και την κοινωνική ευημερία. Ο πολίτης φοβάται για τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στο βιοτικό του επίπεδο, στην εργασία του, στην γενικότερη συνοχή του κοινωνικού ιστού και απαιτεί να δοθεί λύση, ειδικότερα προς τις παράνομες εισροές όπου εντοπίζεται και το μεγαλύτερο πρόβλημα (παράνομη μετανάστευση). Ένας από τους λόγους που οι πολίτες ψήφισαν Χ.Α. τόσο στις πρόσφατες αυτοδιοικητικές εκλογές του 2014 όσο και στις εθνικές του 2012 είναι ακριβώς ο αντιμεταναστευτικός καταγγελτικός λόγος της οργάνωσης. Η Χ.Α. δηλώνει ανοιχτά πως οι μετανάστες δεν έχουν καμία θέση στην Ελλάδα και πως πρέπει να γυρίσουν πίσω στις χώρες προέλευσης και ο εργαζόμενος σε περιοχές που πλήττονται από την παράνομη μετανάστευση όπως το ιστορικό Αθηναϊκό κέντρο ή οικιστική ζώνη του Αγίου Παντελεήμονα⁴³ δηλώνει ανοιχτά πλέον πως ψηφίζει Χρυσή Αυγή γιατί **«είναι ένας τρόπος να εκφράσω αγανάκτηση, να περάσουμε ένα μήνυμα στους κυβερνώντες οι οποίοι έχουν δείξει πλήρη αδιαφορία για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε στην περιοχή αυτή και νομίζω ότι ο πολύς κόσμος για αυτό το έκανε⁴⁴»**. Άλλωστε και τα υψηλότερα ποσοστά της Χ.Α. για την δημαρχία των Αθηνών στις αυτοδιοικητικές του '14 δόθηκαν στον υποψήφιό της Ηλία Κασιδιάρη από τις υποβαθμισμένες λόγω μετανάστευσης περιοχές του δήμου⁴⁵. Άρα η θεωρία αυτή βρίσκει ανταπόκριση στην άνοδο της ακροδεξιάς ατζέντας στην Ελλάδα.

The Protest Thesis: Η θεωρία της διαμαρτυρίας. Σύμφωνα με την θεωρία αυτή το εκλογικό σώμα επιχειρεί να εκφράσει την δυσαρέσκεια του απέναντι στα κυρίαρχα πολιτικά κόμματα (mainstream parties) τα οποία πλέον αμφισβητεί δια της ψήφου ανοιχτά⁴⁶. Τα κόμματα αυτά, τα οποία τυγχάνουν και της μεγαλύτερης προβολής από τα ΜΜΕ, θεωρούνται αναξιόπιστα, επισφαλή και δεν εκφράζουν την πραγματική λαϊκή βούληση. Ακόμα αποτελούν την αιτία που αμφισβητείται η νομιμότητα και η υπόσταση της (κοινοβουλευτικής) δημοκρατίας σαν πολίτευμα ενώ γιγαντώνεται η κοινωνική δυσαρέσκεια απέναντι στις πολιτικές που εφαρμόζουν και για αυτόν τον λόγο η αμφισβήτηση εκφράζεται με ακραία τοποθέτηση (ψήφος στην ακροδεξιά). Ήδη από το μανιφέστο του 2012 της Χ.Α. εκφράζεται η απαξίωση του

⁴² Merkl, Weinberg, Right-Wing Extremism, σελ. 46

⁴³ Κατσάκος Πέτρος, "Άγιος Παντελεήμονας: Το «λίκνο» της Χρυσής Αυγής", εφημερίδα "Η Αυγή" website, (6 Οκτωβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.avgi.gr/article/1081976/agios-panteleimonas-to-likno-tis-xrusis-avgis>

⁴⁴ "Γιατί ψήφισα Χρυσή Αυγή", βίντεο ρεπορτάζ από την πολιτικού περιεχομένου τηλεοπτική εκπομπή «Οι Νέοι Φάκελοι» της τηλεόρασης του ΣΚΑΪ, (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://folders.skai.gr/main/theme?locale=el&id=322>

⁴⁵ "Άγιος Παντελεήμονας, Πατήσια, Κυψέλη, Σεπόλια «έβγαλαν» Κασιδιάρη", άρθρο του ενημερωτικού ειδησεογραφικού website newpost.gr σχετικά με τον πρώτο γύρο των αυτοδιοικητικών εκλογών του 2014, (19 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://newpost.gr/post/353318/agios-pantelehmonas-pathsia-kypselh-sepolia-ebgalan-kasidiarh>

⁴⁶ Merkl, Weinberg, σελ. 49

δικομματισμού στην Ελλάδα και γενικότερα ολόκληρου του πολιτικού συστήματος από την Μεταπολίτευση και έπειτα. Όπως είδαμε, το εκλογικό σώμα που τιμά με την ψήφο του την Χ.Α. την θεωρεί αντισυστημική πολιτική δύναμη που δεν έχει καμία σχέση διαφθοράς με το προϋπάρχον κατεστημένο που κληροδότησε την κρίση και άρα είναι μία εναλλακτική επιλογή και συνάμα μία διαμαρτυρία. Και αυτή η θεωρία ανταποκρίνεται στην ελληνική περίπτωση.

The Social Breakdown Thesis: Πρόκειται για την θεωρία περί κοινωνικής κατάρπτωσης όπου οι παραδοσιακές κοινωνικές δομές της τάξης (στην ελληνική περίπτωση της οικογένειας) και της θρησκείας καταρρέουν και η ανομία (εδώ με την έννοια του *anomie*, της χαλάρωσης των ηθών και των κοινωνικών δομών) κυριαρχεί. Σε αυτό το πλαίσιο η ένταξη σε ένα ακροδεξιό κόμμα ισοδυναμεί με την απόκτηση νέας ταυτότητας σε ένα περιβάλλον όπου χάνεται η αίσθηση του «ανήκειν» συνεχώς αφού οι δεσμοί με το παραδοσιακό αξιακό σύστημα σπάνε. Ο εθνικισμός, σύμφωνα και με τον συγγραφέα, αυξάνει την αυτοπεποίθηση του ατόμου μέσω μίας ψευδαίσθησης μοναδικότητας και το καθιστά περισσότερο αποτελεσματικό στην δημόσια δράση του. Η προσκόλληση στην παράδοση, ο εθνοκεντρισμός και η ομοφοβία είναι χαρακτηριστικά των ακροδεξιών κομμάτων⁴⁷. Αν υπάρχει κάτι το οποίο δευτερευόντως καταγγέλλει η Χ.Α. είναι η υποβάθμιση της ελληνικής οικογένειας η οποία βάλλεται και από την προσπάθεια αποδοχής άλλων μορφών σεξουαλικότητας (ομοφυλοφιλία) ενώ την ίδια στιγμή βάλλεται και η ελληνοχριστιανική ορθόδοξη πίστη από την Νέα Εποχή, την παγκοσμιοποίηση και την αριστερή διανοήση που επιχειρεί να την απαξιώσει⁴⁸. Οι παραδοσιακές αξίες πρέπει να παραμείνουν ζωντανές αν το έθνος, η φυλή θέλει να προκόψει. Πολλοί νέοι σε αναζήτηση ταυτότητας ελκύονται στην ακροδεξιά με βάση ακριβώς αυτή την θεωρία.

The (reverse) Post-Material Thesis: Ή αλλιώς η μετα-υλιστική θεωρία. Στην μετα-υλιστική εποχή η αύξηση του πλούτου και συνάμα του βιοτικού επιπέδου στις χώρες της Δύσης επέφερε μία στροφή προς εναλλακτικά ζητήματα όπως το περιβάλλον, ο φεμινισμός, τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό συνέβη διότι η επικράτηση της ειρήνης και η διευθέτηση του βιοποριστικού ζητήματος για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού έδωσε την ευκαιρία σε λιγότερο «σημαντικά» θέματα να παρεισφρήσουν στην δημόσια σφαίρα και με τον καιρό να επικαλύψουν τα υπόλοιπα. Κατά την επικρατούσα ακροδεξιά ατζέντα η ενασχόληση με αυτά τα θέματα, όπως η οικολογία, είναι περιττή και δεν προσφέρει απολύτως τίποτα στον πολίτη ο οποίος ζητά λύσεις σε πιο πρακτικά και άμεσα ζητήματα όπως για παράδειγμα το μεταναστευτικό. Τα mainstream κόμματα δεν γνωρίζουν τα σημαντικά ζητήματα, μόνο η ακροδεξιά τα γνωρίζει και για αυτό πρέπει κανείς να την τιμά με την ψήφο του αν θέλει να δει πρόοδο και λύσεις. Η Χρυσή Αυγή υποτιμά τα ανθρώπινα δικαιώματα όχι μόνο σε επίπεδο διαλόγου αλλά και πρακτικά με τις ενέργειες μελών της που έχουν θέσει σε κίνδυνο ή έχουν ήδη στερήσει την ζωή σε άτομα φυλετικών ή πολιτικών ομάδων που έρχονται σε αντίθεση με την κοσμοθεωρία της. Το μεταναστευτικό ή τα λεγόμενα εθνικά θέματα είναι αυτά τα οποία θεωρεί ζητήματα πρώτης γραμμής που υπονομεύει τόσο η εγχώρια πολιτική σκηνή όσο και η

⁴⁷ Merkl, Weinberg, σελ. 50

⁴⁸ Από τον τομέα "Ιδεολογία" στην ιστοσελίδα της Χρυσής Αυγής, <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima/ideologia>

Ευρωπαϊκή Ένωση⁴⁹. Για αυτό η ψήφος στην Χ.Α. ισοδύναμη με αναθεώρηση των προτεραιοτήτων και στροφή στα επουσιώδη ζητήματα και όχι στα μετα-υλιστικά παράγωγα.

The Economic Interest Thesis: Αν και υποτίθεται πως η ακροδεξιά αποφεύγει τους συσχετισμούς σε θεωρητικό επίπεδο με την έννοια της οικονομίας, του χρήματος (ο υλισμός είναι αντικείμενο της μαρξιστικής προσέγγισης, εμείς επικεντρωνόμαστε στο άτομο και την φυλή, το έθνος, τα ήθη και τα έθιμα, όχι το χρήμα) ωστόσο υπάρχει, κατά τον συγγραφέα, συσχετισμός της οικονομίας με την ψήφο στην ακροδεξιά⁵⁰. Υπάρχει όχι μόνο η περιστασιακή οικονομικά υποκινούμενη αντιδραστική ψήφος στην ακροδεξιά από τους ανέργους και τα φτωχότερα στρώματα, αλλά και η πιο συγκροτημένη που αφορά κυρίως μια μερίδα της εργατικής τάξης και μία μερίδα δημοσίων υπαλλήλων οι οποίοι προκειμένου να προστατέψουν τα συμφέροντά τους που πλήττονται από τα φθηνότερα εργατικά χέρια ή τις πολιτικές λιτότητας και περικοπών, καταφεύγουν στην άκρα δεξιά. Πρακτικά είδαμε και πιο πάνω, στην single-issue thesis, το πώς οι εργαζόμενοι καταφεύγουν στην Χρυσή Αυγή γιατί υποτίθεται ότι θα προασπίσει τα συμφέροντά τους έναντι των παράνομων μεταναστών εργαζομένων ή μη –γιατί μπορεί να μην εργάζονται αλλά η γκετοποίηση από αυτούς ενός δημοσίου χώρου να επηρεάζει την μικροοικονομία σε αυτόν-επομένως υπάρχει η οικονομικά υποκινούμενη ψήφος απλά λανθάνει πίσω από το θέμα μετανάστευση. Για τους δημοσίους υπαλλήλους γνωρίζουμε πως μεγάλο μέρος της Ελληνικής Αστυνομίας ψηφίζει Χρυσή Αυγή⁵¹, θεωρούνται δημόσιοι υπάλληλοι ωστόσο αποτελούν ειδική περίπτωση γιατί ανήκουν στα σώματα ασφαλείας αλλά και παραδοσιακά στην ευρύτερη δεξιά και δεν έχουν πληγεί ιδιαίτερα σε σχέση με άλλους δημοσίους λειτουργούς. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν οι απλοί δημόσιοι υπάλληλοι των υπηρεσιών που ψήφισαν Χ.Α. γιατί τους έχουν περικοπεί οι μισθοί, τα επιδόματα, οι συντάξεις ενώ αυξάνονται οι φόροι και οι έκτακτες εισφορές, δλδ. οι λόγοι έχουν να κάνουν με την οικονομία και το λεγόμενο job protection εν μέσω κρίσης. Με την γενικότερη οικονομική και εργασιακή ανασφάλεια η θεωρία αυτή θέλει να επιβεβαιώνεται κυρίως από νέους σε ηλικία ανθρώπους που αντιμετωπίζουν το αδιέξοδο της ανεργίας και δεν σταθμίζουν την ψήφο τους με βάση ιδεολογικά αλλά οικονομικά κριτήρια. Πάντως εντύπωση προκαλεί και το γεγονός ότι ο έγκλειστος στη φυλακή αρχηγός της Χ.Α. Νίκος Μιχαλολιάκος χρησιμοποίησε σε πρόσφατο μήνυμα του αριστερή παραδοσιακά ορολογία, συνδεδεμένη με την

⁴⁹ “Η Χρυσή Αυγή για τα εθνικά θέματα”, βίντεο από την συνέντευξη Τύπου της Χ.Α. για τις ευρωεκλογές του 2014, Youtube, (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <https://www.youtube.com/watch?v=bjCy6GcClSQ>

⁵⁰ Merkl, Weinberg, σελ. 54

⁵¹ “Οι μισοί αστυνομικοί και στρατιωτικοί ψήφισαν Χρυσή Αυγή – Τι λέει ο Δένδιας”, άρθρο σχετικά με την εκλογική συμπεριφορά αστυνομικών και στρατιωτικών στις πρόσφατες αυτοδιοικητικές και ευρωπαϊκές εκλογές, “iefimerida” website, (28 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.iefimerida.gr/news/156860/%CE%BF%CE%B9-%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BF%CE%AF-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CF%88%CE%AE%CF%86%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%BD-%CF%87%CF%81%CF%85%CF%83%CE%AE-%CE%B1%CF%85%CE%B3%CE%AE-%CF%84%CE%B9-%CE%BB%CE%AD%CE%B5%CE%B9-%CE%BF-%CE%B4%CE%AD%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%82>

οικονομία, κάνοντας λόγο για «αφεντικά», «πλουτοκράτες» και «νεοτσιφλικάδες» του κομματικού κράτους που εκμεταλλεύονται τους «αλλοεθνείς» τους οποίους φυσικά δεν θα εκμεταλλεύονταν ένας αληθινός εθνικιστής⁵².

Supply Theories

The Political Opportunity Structure Thesis: Σύμφωνα με αυτή την θεωρία όταν τα κυρίαρχα κόμματα, τα κόμματα δηλαδή που βρίσκονται σταθερά στο πολιτικό προσκήνιο, αποτυγχάνουν να συντονιστούν με την κοινωνία τότε δημιουργείται ένα χάσμα το οποίο αποτελεί ταυτόχρονα μία πολιτική ευκαιρία για τα κόμματα που βρίσκονται στο περιθώριο. Αποτυχία συντονισμού με την κοινωνία σημαίνει άγνοια των πραγματικών προβλημάτων που τη μαστίζουν ή αδυναμία αντιμετώπισής τους και αποξένωση των πολιτικών από τον λαό, το εκλογικό σώμα. Αν καταφέρουν να καλύψουν αυτό το χάσμα και να χτίσουν μία σχέση με την κοινωνία τα anti-mainstream κόμματα (όπως της ακροδεξιάς) τότε αυτή η πολιτική ευκαιρία θα μεταφραστεί σε ψήφους και άρα σε εξουσία. Ένα ζήτημα στο οποίο η εξουσία αποτυγχάνει να συντονιστεί με το εκλογικό σώμα παραδοσιακά στην σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης είναι το ζήτημα της μετανάστευσης (επιστροφή στην single issue thesis). Είναι ζήτημα το οποίο κάθε ακροδεξιό κόμμα που επιχειρεί να καταλάβει θέση στο κοινοβούλιο προβάλλει ως το πιο σημαντικό επειδή ακριβώς γνωρίζει την αναποτελεσματικότητα των mainstream κομμάτων και έτσι προβάλλει τον εαυτό του ως την μοναδική αληθινή λύση. Δεν χρειάζεται να αναφερθεί ξανά το πόσο έχει επενδύσει η Χ.Α. στην μετανάστευση για να κερδίσει ψήφους ούτε το πόσο σημαντικό πρόβλημα αποτελεί για τους κατοίκους ειδικότερα των μεγάλων πόλεων της χώρας που παραπονιούνται, όπως είδαμε και νωρίτερα, για την αναποτελεσματικότητα του κράτους σε αυτό. Ένας άλλος τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται η πολιτική ευκαιρία είναι όταν τα mainstream κόμματα ουσιαστικά νομιμοποιούν την ακροδεξιά ανοίγοντας διάλογο μαζί της ή αφήνοντας την να συμμετέχει σε συγκυβερνήσεις ή άλλες μορφές πολιτικής συνεργασίας. Το 2011 η προσωρινή συγκυβέρνηση Ν.Δ., ΠΑ.ΣΟ.Κ με πρωθυπουργό τον Λουκά Παπαδήμο είχε στις τάξεις της και τον Λαϊκό Ορθόδοξο Συναγερμό⁵³ (ΛΑ.Ο.Σ) του Γιώργου Καρατζαφέρη, το μοναδικό ως τότε ακροδεξιό⁵⁴ mainstream κόμμα το οποίο υιοθετούσε ανοιχτά αντιμεταναστευτικές πολιτικές και φιλοξενούσε στις τάξεις του ακροδεξιούς πολιτικούς όπως ο Μάκης Βορίδης (δηλωμένος αντικομμουνιστής⁵⁵, γραμματέας της νεολαίας ΕΠΕΝ του πραξικοπηματία Γεωργίου Παπαδόπουλου, πρόεδρος του εθνικιστικού κόμματος «Εθνικό Μέτωπο», σημερινός υπουργός Υγείας της κυβέρνησης Α. Σαμαρά) ή ο Κωνσταντίνος Πλεύρης, ιδρυτής της ακροδεξιάς

⁵² "Χρυσή Αυγή: Νέο μήνυμα Μιχαλολιάκου από τις φυλακές Κορυδαλλού", newsbomb.gr, (4 Σεπτεμβρίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.newsbomb.gr/politikh/story/491279/hrysi-aygi-neo-minyma-mihaloliakoy-apo-tis-fylakes-korydalloy>

⁵³ "ΚΚΕ: Ιδεολογικοί απόγονοι του Μεταξά στην κυβέρνηση του μαύρου μετώπου", "Ελευθεροτυπία" website, (11 Νοεμβρίου 2011), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.enet.gr/?i=news.el.politikh&id=325190>

⁵⁴ Γιώργος Κιούσης, "Τι θρέφει την Ακροδεξιά", Ελευθεροτυπία ηλεκτρονικό αρχείο, (22 Οκτωβρίου 2007), (Ημ/νία πρόσβασης: (Σεπτεμβρίου 2014), http://web.archive.org/web/20110420142701/archive.enet.gr/online/online_text/c=110,dt=22.10.2007,id=96983840

⁵⁵ Δημήτρης Τερζής, "Παραλήρημα Βορίδη", "Η Εφημερίδα των Συντακτών" website, (6 Απριλίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.efsyn.gr/?p=187592>

οργάνωσης «4^η Αυγούστου» και διακεκριμένος θεωρητικός του φασισμού⁵⁶ στην Ελλάδα. Η κίνηση αυτή νομιμοποίησε και αποκατέστησε την δημόσια εικόνα της μέχρι τότε ακροδεξιάς και έδωσε ώθηση στην πλέον σκληροπυρηνική Χ.Α. να διεκδικήσει με την σειρά της μία θέση στην Βουλή. Η πολιτική ευκαιρία είχε πλέον δραχθεί με την συγκατάβαση της mainstream πολιτικής σκηνής

The Mediatization Thesis: είναι η θεωρία που θέλει τα ΜΜΕ να διαμορφώνουν τις πολιτικές τάσεις και συγκεκριμένα να προωθούν τα θέματα τα οποία άπτονται της ακροδεξιάς όπως οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα απέναντι στους μετανάστες, η σύνδεση εγκληματικότητας και μετανάστευσης, οι διαφορές στην κουλτούρα και την θρησκεία με αυτούς. Όταν η τηλεόραση δίνει βήμα σε τέτοιου είδους τοποθετήσεις τότε το κοινό αρχίζει να ωριμάζει εντός της ακροδεξιάς ρητορικής ανεπαίσθητα αφού και οι εκπρόσωποι της παρουσιάζονται ως πρόσωπα με δημόσιο λόγο και άρα αποδεκτά από την κοινωνία. Σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι προκαταλήψεις και η συνδεδεμένη με την μετανάστευση εγκληματικότητα αποτελούν επικερδή τηλεοπτικά προϊόντα ο τηλεθεατής αρχίζει να αποδέχεται την ακροδεξιά χωρίς να χρειάζεται καν να κατηχηθεί ιδεολογικά από τα εντεταλμένα όργανα προπαγάνδας του εκάστοτε κομματικού φορέα. Η γιγάντωση που απλόχερα προσφέρουν τα ΜΜΕ γενικότερα στα ζητήματα που καλύπτουν τα καθιστά και αναλόγως ουσιώδη και σημαντικά. Τα ελληνικά ΜΜΕ, εκτός εξαιρέσεων, να μεν δεν στήριξαν ευθέως την Χ.Α. ωστόσο όλα τα προηγούμενα χρόνια αποθέωναν με αυτόν ακριβώς τον τρόπο που περιγράφει η θεωρία, κάθε συμβάν που μπορούσε να συσχετιστεί με την μετανάστευση και τα αρνητικά επακόλουθα. Χρησιμοποιούσαν συχνά ρατσιστικά σχόλια τα οποία φαίνεται πως ασκούσαν ιδιαίτερη επίδραση στην νεολαία⁵⁷ η οποία στο ήδη ασφυκτικό περιβάλλον του ελληνικού σχολείου –που απέτυχε να διαχειριστεί την πολυπολιτισμικότητα- κατέληξε να κατηχεύεται⁵⁸ και να ψηφίζει, με την απόκτηση του δικαιώματος της ψήφου, την Χρυσή Αυγή επηρεασμένη από την όλη κατάσταση. Και οι μεγαλύτερες ηλικίες έπεσαν θύματα της λεγόμενης μιντιακής προπαγάνδας η οποία επιχείρησε σε ορισμένες περιπτώσεις να αποκαταστήσει την εικόνα των νεοναζιστών βουλευτών κάνοντάς τους τηλεοπτικά αφιερώματα⁵⁹ που εξανθρώπιζαν και απομυθοποιούσαν το διαβόητο του χαρακτήρα και των θέσεων τους. Σε κάθε περίπτωση τα ελληνικά ΜΜΕ προετοίμασαν τον εκφασισμό της κοινωνίας και έδωσαν βήμα στην Χ.Α. ώστε να προπαγανδίσει τις θέσεις της με τον πλέον ανέξοδο τρόπο κερδίζοντας δημόσια προβολή και ψήφους.

The National Tradition Thesis: Λέγεται πως τα ακροδεξιά κόμματα επιτυγχάνουν αν καταφέρουν να παρουσιαστούν ως νόμιμοι συνεχιστές μίας εθνικής παράδοσης, αν συνδεθούν δηλαδή με ένα μέρος της εθνικιστικής ιστορίας της χώρας. Στην περίπτωση της Χ.Α. αυτή η θεωρία δεν φαίνεται να βρίσκει κάποια απήχηση εκτός αν θεωρήσει κανείς πως αποτελεί ένα σύνολο προσώπων με ακροδεξιές

⁵⁶ Παναγιώτα Μπίτσικα, “Τα ξυρισμένα «μυαλά» του νεοφασισμού”, Βήμα website, (26 Ιουλίου 1998), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=101562>

⁵⁷ Παύλος Χαράμης, “ΜΜΕ και Ρατσισμός”, Αθήνα: εκδόσεις της ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ/ΟΛΜΕ, 2004, σελ. 86

⁵⁸ Γιάννης Παπαδόπουλος, “Πως η Χρυσή Αυγή στρατολογεί μαθητές στα ελληνικά σχολεία”, Νέα website, (23 Φεβρουαρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tanea.gr/news/greece/article/5002747/xrysh-aygh-kai-ratsistikh-bia-eisballoyn-sta-ellhnika-sxoleia/>

⁵⁹ “Ο Η. Κασιδιάρης στην Μεσημεριανή Μελέτη”, βίντεο που δείχνει αφιέρωμα μεσημεριανής εκπομπής υψηλής τηλεθέασης στον βουλευτή της Χρυσής Αυγής Ηλία Κασιδιάρη, <https://www.youtube.com/watch?v=o6ovG4AZ1HI>

καταβολές όπως για παράδειγμα ο Νίκος Μιχαλολιάκος που υπήρξε γραμματέας της νεολαίας ΕΠΕΝ του αξιωματικού Γ. Παπαδόπουλου ο οποίος υπήρξε πρωτεργάτης του πραξικοπήματος της 21^{ης} Απριλίου του 1967 στην οποία συμμετείχαν και άλλοι υψηλόβαθμοι αξιωματικοί του στρατού που είχαν φοιτήσει στις στρατιωτικές σχολές την περίοδο της δικτατορίας της 4^{ης} Αυγούστου του Ιωάννη Μεταξά⁶⁰ και είχαν γαλουχηθεί με τα τότε πατριωτικά/εθνικιστικά ιδεώδη. Με μία τέτοια αναγωγή και ανακαλύπτοντας του ιδεολογικούς προπομπούς της Χ.Α. στην σύγχρονη πολιτική ιστορία της χώρας τότε ναι, ίσως και να μπορούσαμε να μιλήσουμε για συνάφεια αλλά σε καμία περίπτωση για μία συνεχή αδιάσπαστη παράδοση παρ'όλο που η οργάνωση φιλοξενεί από χουντικούς και δεξιούς μέχρι νεοναζί και φιλοβασιλικούς.

The Programmatic Thesis: Η θεωρία αυτή θέλει τα ακροδεξιά κόμματα να στηρίζονται σε μία issue-based εκλογική εκστρατεία και όχι σε μία ιδεολογική πόλωση και αυτό διότι επιχειρούν σκόπιμα να αποσυνδέσουν την ψήφο από το ιδεολογικό υπόβαθρο ώστε να αυξήσουν τα ποσοστά προς κάθε πλευρά του εκλογικού φάσματος. Έτσι, ένας μετριοπαθής πολίτης ο οποίος ψήφιζε παραδοσιακά δεξιά κόμματα μπορεί πλέον εφόσον βρίσκει ότι συμφωνεί με τα ζητήματα (issues) που θέτει η ακροδεξιά να την ψηφίσει χωρίς να σκέφτεται ότι δεν συμφωνεί με τις θέσεις της για την φυλετική ανωτερότητα ή την αναπηρία ενδεχομένως. Το ίδιο μπορεί να πράξει και ένας αριστερών καταβολών πολίτης ο οποίος για παράδειγμα υποφέρει εργασιακά από το παραεμπόριο με το οποίο ασχολούνται οι μετανάστες ή από την γκετοποίηση της οικιστικής ζώνης στην οποία διαμένει. Αυτού του είδους η issue-based πολιτική τακτική μεταφράζεται και ως λαϊκίστικη (populist) καθώς ουσιαστικά επιχειρεί να αγγίζει μόνο ζητήματα τα οποία απασχολούν άμεσα το εκλογικό σώμα και τα οποία αγνοούνται ή δεν αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά από τα mainstream parties. Με το να ισχυρίζεσαι ότι πέρα από ιδεολογίες έχεις τις λύσεις για τα πραγματικά προβλήματα της κοινωνίας τότε λαϊκίζεις ψηφοθηρώντας και προσπαθώντας να συρράψεις ένα πρόγραμμα, πολιτικό, οικονομικό, στα μέτρα όλων. Ο συγγραφέας συμπληρώνει επίσης πως η φόρμουλα της επιτυχίας σε αυτή την περίπτωση είναι η εξής: αυστηρές αντιμεταναστευτικές πολιτικές + οικονομία ελεύθερης αγοράς + λαϊκισμός = νίκη. Η Χ.Α. προσεταιρίζεται και σε αυτή την θεωρία καθώς από το σύνολο των ψηφοφόρων της το 2013 μόνο το 27% δήλωνε ότι είναι ιδεολογικά ακροδεξιοί⁶¹ με τους υπόλοιπους να αποτελούν «διαρροές» τόσο από την αριστερά (ΣΥ.ΡΙΖ.Α, ΚΚΕ) όσο και από την δεξιά (Ν.Δ.) ή τον κεντροαριστερό χώρο που ταλανίζεται αφότου το ΠΑ.ΣΟ.Κ αποδυναμώθηκε εκλογικά. Αυτό προδίδει – πέρα από το παράλογο της ελληνικής νοοτροπίας της ψήφου που αναλύεται στο

⁶⁰ Γιώργος Μιχαηλίδης, “Η δικτατορία του Μεταξά: ο ιδεολογικός «πρόγονος» της Χούντας και της Χρυσής Αυγής, [iefimerida.gr](http://www.iefimerida.gr), (4 Αυγούστου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.iefimerida.gr/news/62186/%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%AC-%CE%BF-%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%C2%AB%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B3%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%82%BB-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%87%CE%BF%CF%8D%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%87%CF%81%CF%85%CF%83%CE%AE%CF%82-%CE%B1%CF%85%CE%B3%CE%AE%CF%82>

⁶¹ “Ποιο είναι το προφίλ των ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής”, Καθημερινή website, (10 Οκτωβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.kathimerini.gr/56337/article/epikairothta/politikh/poio-einai-to-profil-twn-yhfoforwn-ths-xryshs-ayghs>

επόμενο κεφάλαιο- μία issue-based λογική η οποία προφανώς και αφορά τόσο το μεταναστευτικό όσο και τα αποτελέσματα της κρίσης σε επίπεδο πολίτη και όχι χώρας.

The Charismatic Leader Thesis: Η θεωρία περί χαρισματικού ηγέτη είναι μία ιδιαίτερη περίπτωση που αφορά ηγέτες που ασκούν μία γοητεία στο εκλογικό σώμα και καταφέρνουν να το πείθουν εξασφαλίζοντας την αμέριστη υποστήριξή του. Για να χαρακτηριστεί κανείς χαρισματικός ηγέτης οφείλει να συγκεντρώνει μια σειρά από χαρακτηριστικά όπως ρητορική δεινότητα, ικανότητα να συσπειρώνει το κόμμα και τον λαό, ηγετικά προσόντα, διορατικότητα κ.ά. . Στην εποχή που η κοινοβουλευτική δημοκρατία και τα κόμματα βιώνουν την απαξίωση και την παρακμή η ανάδυση ηγετικών προσωπικοτήτων από τον χώρο της ακροδεξιάς μπορεί εύκολα να οδηγήσει σε χειραγώγηση των εκλογικών μαζών οι οποίες θα αναγνωρίσουν το διαφορετικό ακόμα και στην ακραία του έκφανση. Ο Νίκος Μιχαλολιάκος δεν είναι ένας χαρισματικός ηγέτης, δεν είναι ούτε δεινός ρήτορας ούτε δοκιμασμένος και έμπειρος στον πολιτικό στίβο και σίγουρα δεν έχει δώσει δείγματα διορατικότητας ή πολιτική ευφυΐας. Παρά ταύτα έχει καταφέρει ως τώρα να συσπειρώσει τους ψηφοφόρους της Χρυσής Αυγής και να τους ασκήσει επιρροή μέσω της «αντισυστημικής» και αντιμνημονιακής του διαλεκτικής, της ωμής του γλώσσας και του εθνικιστικού συμβολισμού που χρησιμοποιεί . Συγκεντρώνει δηλαδή ακριβώς αυτά τα χαρακτηριστικά ενός ψευδοχαρισματικού ηγέτη (pseudo-charismatic) ο οποίος είναι ικανός να ασκήσει εξουσία σε ένα κόμμα έχοντας όχι τα αυθεντικά χαρακτηριστικά ενός ηγέτη αλλά τα ελάσσονα ή ομοιάζοντα προς αυτά, δηλαδή αντί για δεινός ρήτορας είναι ωμά καταγγελτικός, αντί να ασκεί γοητεία ηγετική στο κοινό απλά δημαγωγεί και λαϊκίζει εκμεταλλευόμενος τα κατώτερα ένστικτά του. Ως φαίνεται και αυτή η θεωρία βρίσκει κάποια ανταπόκριση στην περίπτωση της Χ.Α.

5. Η ελληνική εκλογική νοοτροπία

«Άρθρο 1. – 1. Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

2. Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία.

3. Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα»⁶²

Όπως πληροφορούμαστε από το ελληνικό Σύνταγμα, το κείμενο που διέπει και ορίζει την μορφή του πολιτεύματος και την λειτουργία του κράτους και των εξουσιών μέσα σε αυτό, ο λαός είναι το θεμέλιο του πολιτεύματος. Κάθε μία από τις εξουσίες που εννοιοδοτούν διακριτά την δημοκρατία -εκτελεστική, νομοθετική, δικαστική- πηγάζει από τον λαό, προέρχεται δηλαδή από την επιθυμία και τη συγκατάθεση αυτού και υπάρχει υπέρ αυτού. Χωρίς λαϊκή κυριαρχία επί πάσας αρχής ή εξουσίας και δίχως συνταγματική πρόνοια για το λαϊκό συμφέρον δεν υφίσταται δημοκρατία στη σύγχρονη της μορφή.

Στην κοινοβουλευτική δημοκρατία ειδικότερα, ο λαός δίνει την εντολή μέσω της ψήφου αναθέτοντας στους αντιπροσώπους του το νομοθετικό έργο και αναδεικνύοντας την κυβέρνηση ουσιαστικώς δια της Βουλής⁶³. Ποιοι είναι όμως οι αντιπρόσωποι του λαού; Οι βουλευτές που αυτός εκλέγει και προέρχονται από τα κόμματα, τις «ενώσεις Ελλήνων πολιτών που σημείο αναφοράς έχουν την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος... τις κοινωνικές συσσωματώσεις που αποσκοπούν να συμμετέχουν στο αντιπροσωπευτικό και νομοθετικό σώμα, στη Βουλή, αλλά και να αναλάβουν την άσκηση της κυβερνητικής λειτουργίας»⁶⁴. Είναι βασική αρχή της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας η αρχή της αντιπροσώπευσης κατά την οποία η νομοθετική εξουσία ασκείται από την Βουλή ως πολυμελές συλλογικό όργανο του κράτους⁶⁵ ενώ η εκτελεστική εξουσία από την κυβέρνηση που σχηματίζει η πλειοψηφούσα πολιτική παράταξη (κόμμα) της Βουλής.

Άρα σύμφωνα και με τον ορισμό της αρχής της αντιπροσώπευσης ο λαός είναι ένας κυρίαρχος εντολέας που απευθύνεται στα κόμματα με την ψήφο του για να εξουσιαστεί με την θέλησή του δια αντιπροσώπων που νομοθετούν και εκτελούν προς το συλλογικό συμφέρον. Εδώ εντοπίζεται το πρώτο πρόβλημα που αφορά την εκλογική νοοτροπία και κατ' επέκταση το πελατειακό σύστημα: **«Η αντιπροσώπευση**

⁶² Μ.Ι. Σπυριδάκης, "Το Σύνταγμα", Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2011, σελ. 17

⁶³ Φίλιππος Κ. Σπυρόπουλος, "Εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο", Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006, σελ. 55

⁶⁴ Ο.π., σελ. 56

⁶⁵ Ο.π., σελ. 37

του Λαού από τη Βουλή δεν στηρίζεται σε εξουσία αντιπροσώπευσης για την παραγωγή συγκεκριμένου αποτελέσματος (όπως στην νομική αντιπροσώπευση του ιδιωτικού δικαίου). Η πληρεξουσιότητα που παρέχει ο Λαός αναφέρεται μόνο στην ανάδειξη της Βουλής, και όχι στην επέλευση συγκεκριμένων αποτελεσμάτων»⁶⁶. Στο πελατειακό σύστημα ο εκλογέας επιχειρεί δια της αντιπροσώπευσης να επιφορτίσει με εξουσία τον βουλευτή ή εκάστοτε άλλης ιδιότητας δημόσιο λειτουργό ώστε να παράγει δια ίδιον όφελος ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα (εκδούλευση). Με τον τρόπο αυτό ο εκλογέας αφενός επιχειρεί να λειτουργήσει κατά του συλλογικού συμφέροντος που ορίζει το Σύνταγμα χωρίς να κάνει διακρίσεις (*όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού, άρθρο 1 παρ. 2 Σ.*) και αφετέρου μεταχειρίζεται την αρχή της αντιπροσώπευσης σαν μία ιδιωτική πρωτοβουλία στην οποία παρέχει το πληρεξούσιο (όρος ιδιωτικού δικαίου) σε έναν δημόσιο κατά τα άλλα λειτουργό για να του πραγματοποιήσει το κοινώς λεγόμενο «ρουσφέτι» που είναι μία ιδιωτική και συνήθως ατομική υπόθεση. Βεβαίως πέρα από το ατομικό συμφέρον θα ήταν άστοχο να μην παραδεχτεί κανείς την ύπαρξη ομάδων συμφερόντων, υπό την γενική έννοια, όπου λειτουργούν με αυτό τον τρόπο για να παράγουν αποτελέσματα που ωφελούν όσους μετέχουν σε αυτές, δηλαδή άτομα που μοιράζονται κοινές ιδιότητες ή σκοπούς.

Την ίδια στιγμή, η πελατειακή αυτή ελληνική εκλογική νοοτροπία υποβιβάζει τον Λαό από κυρίαρχο εντολέα σε απλό συναλλασσόμενο ο οποίος χρησιμοποιεί το δικαίωμα της ψήφου όχι ως μέσο εκλογής αλλά ως μέσο συναλλαγής (συναλλακτική ή και ανταλλακτική αξία της ψήφου) όπως για παράδειγμα το χρήμα. Εξασφαλίζει στον βουλευτή την πρόσβαση στο κοινοβούλιο και άρα εν δυνάμει στην εξουσία και σε ένα δημόσιο και καλά αμειβόμενο λειτούργημα με αντάλλαγμα μία προσωπική εξυπηρέτηση. Κατά αυτόν τον τρόπο ο εκλογέας θα απολέσει σύντομα και την ιδιότητα του ελεύθερα σκεπτόμενου πολίτη που διαμορφώνει ψήφο με βάση τις αντικειμενικές συνθήκες και επιταγές της εποχής ή την ιδεολογία, αφού για να συντηρήσει τον βουλευτή ή το κόμμα εξουσίας που τον εξυπηρετεί καλύτερα και εις βάρος των υπολοίπων, θα εισέλθει στον λεγόμενο κομματικό στρατό. Ο κομματικός στρατός μπορεί να αποτελείται από ιδεολόγους υποστηρικτές, συμπαρατασσόμενες κοινωνικές ομάδες και περιστασιακούς ψηφοφόρους ποικίλων προθέσεων. Σε κάθε περίπτωση υπάρχει για να στηρίζει το κόμμα. Όταν αυτή η λειτουργία της ψήφου επικρατήσει και καταφέρει να διαμορφώσει νόρμες δεκαετιών ανεβοκατεβάζοντας στην εξουσία συγκεκριμένες παρατάξεις, που σε ανταπόδοση εκπληρώνουν τις επιθυμίες του κομματικού τους στρατού εις βάρος του συνόλου του Λαού που δεν τις ψήφισε αλλά ωστόσο υπόκειται στην εξουσία τους, τότε μιλάμε για έναν **μηχανισμό ανταποδοτικής ροής, ανταποδοτικής ως προς τα συναλλασσόμενα μέρη.**

Πριν σχηματοποιήσουμε και αναλύσουμε τον μηχανισμό ανταποδοτικής ροής πρέπει να αναφέρουμε το δεύτερο πρόβλημα που δημιουργεί το πελατειακό σύστημα που είναι το εξής: **«Όντας πάντως κοινωνικές συσσωματώσεις, τα πολιτικά κόμματα δεν εντάσσονται στο νομικό πρόσωπο του κράτους, δεν είναι όργανα του κράτους. Ταύτιση κόμματος και κράτους είναι συνταγματικά ανεπίτρεπτη»⁶⁷.** Παρενέργεια του πελατειακού συστήματος είναι ότι μακροπρόθεσμα ταυτίζει το κόμμα εξουσίας με το κράτος, διότι το κόμμα αποκτά τόσο στενούς δεσμούς με την κρατική μηχανή εξαιτίας της ανταποδοτικής ροής σαν να επρόκειτο για το ίδιο πράγμα, ενώ είναι σαφές ότι δεν πρόκειται και μάλιστα η ταύτιση είναι

⁶⁶ Ο.π., σελ. 38

⁶⁷ Σπυρόπουλος, Συνταγματικό Δίκαιο, σελ. 56

αντισυνταγματική. Το ΠΑ.ΣΟ.Κ είναι το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα μιας και είναι το κόμμα που πρωταγωνίστησε στην πολιτική ζωή της χώρας από το 1981 και ευθύνεται αναλογικά περισσότερο για την οικονομική κατάσταση και την εικόνα της Ελλάδας σήμερα. Ο Χριστόφορος Βερναρδάκης, επίκουρος καθηγητής στο τμήμα Πολιτικών Επιστημών του ΑΠΘ και ιδρυτής της εταιρίας δημοσκοπήσεων και κοινωνικών ερευνών VPRC, σε σύντομη μελέτη του υπό τον τίτλο «**Η ίδρυση, η εξέλιξη και η μετεξέλιξη του ΠΑΣΟΚ: Από το “κόμμα μαζών” στο “κόμμα του κράτους”**» αναφέρει: «*Όπως όλα τα σύγχρονα πολιτικά κόμματα, (το ΠΑΣΟΚ) αποτελεί τη συνάρθρωση των δύο συνιστωσών: της εκπροσώπησης και έκφρασης κοινωνικών ομάδων και κοινωνικών αιτημάτων από τη μια, της ενσωμάτωσης και διαχείρισης των αιτημάτων αυτών στο πλαίσιο της κρατικής πολιτικής και της διακυβέρνησης από την άλλη*»⁶⁸. Προσαρμόζοντας την θέση αυτή στα άνωθεν δοθέντα από τον γράφοντα της εργασίας δεδομένα, μπορεί κανείς να υποθέσει πως τα «κοινωνικά αιτήματα» των «κοινωνικών ομάδων» που εκπροσωπεί το ΠΑΣΟΚ και τα οποία καλείται να «ενσωματώσει» και να «διαχειριστεί» στο πλαίσιο της διακυβέρνησης που ασκεί δεν είναι άλλα από τα αιτήματα και τις προσδοκίες του κομματικού στρατού που στήριξε την μετεξέλιξη του κόμματος σε «κόμμα του κράτους» επιτυγχάνοντας να απολαύσει ειδικά πελατειακά προνόμια σε αντάλλαγμα. Όπως γράφει στην συνέχεια ο κ. Βερναρδάκης «*η περίπτωση του ΠΑΣΟΚ δείχνει την ετεροβαρή μετατόπιση των κομμάτων από τη θέση του θεσμού κοινωνικής εκπροσώπησης στη θέση του μηχανισμού νομιμοποίησης του κράτους*»⁶⁹. Δηλαδή, αν η ισορροπία για ένα κόμμα που βρίσκεται στην εξουσία, και μάλιστα για μεγάλα χρονικά διαστήματα, είναι ανάμεσα σε δύο διαστάσεις:

α) στην ικανοποίηση των αιτημάτων που δέχεται από την λαϊκή του βάση (κομματικός στρατός)

β) στην διακυβέρνηση «(δλδ.) την παραγωγή κρατικής πολιτικής»⁷⁰ προς όφελος του συνόλου του λαού

τότε η α διάσταση κυριαρχεί στην β, δηλαδή τα αιτήματα του κομματικού στρατού μετουσιώνονται σε κυβερνητική πολιτική παραγκωνίζοντας τα αιτήματα και τα οφέλη των υπολοίπων με αποτέλεσμα:

1. το κόμμα να ταυτίζεται με το κράτος (κόμμα του κράτους)

2. Η παραγωγή κρατικής πολιτικής να ταυτίζεται με τα αιτήματα και τις επιδιώξεις των οπαδών και ψηφοφόρων του κόμματος (μηχανισμός νομιμοποίησης του κράτους).

Με το τελευταίο, γίνεται πλέον πασιφανές πως η λειτουργία της ανταποδοτικής ροής συμβαίνει εις βάρος του κοινωνικού συνόλου, του Λαού, εφόσον είναι αδύνατον να μοιράζεται ολόκληρο το εκλογικό σώμα τα ίδια αιτήματα και προσδοκίες. Δεν υπάρχει επομένως καμία ισορροπία. Άλλωστε δεν είναι ψέμα πως ειδικότερα την δεκαετία του '80, όπου το ΠΑΣΟΚ μόλις είχε ανέλθει στην εξουσία,

⁶⁸ Χριστόφορος Βερναρδάκης, “*Η ίδρυση, η εξέλιξη και η μετεξέλιξη του ΠΑΣΟΚ: Από το «κόμμα των μαζών» στο «κόμμα του κράτους»*”, 2004, σελ. 2, (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), http://www.vernardakis.gr/uplmed/8_evolution%20pasok.pdf

⁶⁹ Ο.π. σελ. 12

⁷⁰ Ο.π. σελ. 1

έπρεπε κανείς να είναι ή μέλος του κόμματος και άρα ψηφοφόρος ή μέλος συντασσόμενης κλαδικής⁷¹ για να εισαχθεί και να στελεχώσει την κρατική μηχανή σε κάθε πόστο, όσο υψηλό ή χαμηλό και να ήταν.

Εφόσον έχει δοθεί ο ορισμός και το παράδειγμα του πελατειακού συστήματος σε συνδυασμό με την ανάλογη νοοτροπία της ψήφου, ακολουθεί η έννοια της ανταποδοτικής ροής σχηματοποιημένη.

Αν συλλογισθεί κανείς το κράτος ως έναν ζωντανό οργανισμό τότε το πελατειακό σύστημα δεν είναι παρά ένα παράσιτο –συμβολικά- που εισερχόμενο στον οργανισμό εκμεταλλεύεται κάποια από τις φυσικές του λειτουργίες (π.χ. ροή του αίματος, κυκλοφορικό) για να τραφεί και να επιβιώσει εις βάρος του γεννώντας και άλλα παράσιτα που με τον ίδιο τρόπο θα τραφούν και θα αποδυναμώσουν σταδιακά τον ξενιστή μη αφήνοντας περιθώριο και στα υπόλοιπα μέρη του οργανισμού να επιβιώσουν οδηγώντας τον στον φυσικό του θάνατο. Αυτή η συμβολική απεικόνιση έχει διττό λόγο. Αφενός δεν αποδέχεται το πελατειακό σύστημα ως φυσική εξέλιξη του κράτους αλλά το αναγνωρίζει μόνο ως μία ανωμαλία στην ροή της λειτουργίας και του σκοπού του και αφετέρου αναγνωρίζει πως υπάρχει «φυσιολογική λειτουργία» του κράτους που δυνητικά εξισορροπεί τα αιτήματα των ψηφοφόρων του κόμματος εξουσίας με την άσκηση κυβερνητικής πολιτικής και συνάμα τα αιτήματα των υπολοίπων κοινωνικών ομάδων.

Ας υποθέσουμε πως η ροή που οδηγεί την ψήφο στις παραγόμενες πολιτικές υπό φυσιολογικές συνθήκες είναι η εξής: Υπάρχουν αιτήματα εκλογέων –ατόμων ή ομάδων- τα οποία για να πραγματοποιηθούν οδηγούν αυτούς που τα εκφέρουν στην ψήφο-εντολή στο κόμμα με το οποίο ταυτίζονται έτσι ώστε να δώσουν στους εν δυνάμει αντιπροσώπους τους την δυνατότητα να εισέλθουν στο κοινοβούλιο, όπου είτε θα βρεθούν ως κυβέρνηση στην εξουσία είτε ως απλοί αντιπρόσωποι, που ωστόσο θα είναι κοντά στα κέντρα λήψης αποφάσεων, και άρα θα ασκούν κάποια επιρροή ώστε είτε στην πρώτη περίπτωση ως κυβέρνηση να παράγουν πολιτικές που ικανοποιούν τα αιτήματα είτε στην δεύτερη ως αντιπολίτευση να ασκούν κριτική και να πιέζουν στην αποδοχή μέρους των αιτημάτων από την κυβέρνηση (προώθηση αιτημάτων). Στο τέλος οι αντιπρόσωποι, με την ανάλογη κριτική και αποτίμηση του έργου τους, θα κληθούν να ζητήσουν ξανά την ψήφο των υποστηρικτών τους οι οποίοι θα αποφασίσουν σύμφωνα με την συνολική απόδοση του κόμματος και το ποσοστό επιτυχίας στην πραγμάτωση των αιτημάτων τους. Σχηματικά:

ΑΙΤΗΜΑΤΑ => ΨΗΦΟΣ => ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ => ΕΞΟΥΣΙΑ Ή ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ (ΕΓΓΥΤΗΤΑ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ) => ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΙΣΟΡΡΟΠΗΜΕΝΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Ή ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ Ή ΜΕΜΟΝΟΜΕΝΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ ΠΡΟΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ => ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ => ΝΕΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ => ΨΗΦΟΣ

Στην ανταποδοτική ροή, που μπορεί να περιγραφεί και ως μηχανισμός καθώς εισέρχεται και εφάπτεται στον κρατικό μηχανισμό ως άλλος, η ροή έχει ως εξής:

⁷¹ Βασίλης Λιόσης, “40 χρόνια ΠΑΣΟΚ”, επετειακό άρθρο για το ΠΑΣΟΚ στην ιστοσελίδα “Σύλλογος Μαρξιστικής Σκέψης Γ. Κορδάτος”, (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.kordatos.org/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE/tabid/4213/Post/1245/6/40-%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%A0%CE%91%CE%A3%CE%9F%CE%9A>

Υπάρχουν αιτήματα εκλογέων –ατόμων ή ομάδων- τα οποία για να πραγματοποιηθούν απαιτούν την προνομιακή και αδιαφανή μεταχείριση των αιτουμένων εις βάρος του κοινωνικού συνόλου, και οι οποίοι μετατρέπουν την ψήφο-εντολή σε ψήφο-συνδιαλλαγή ώστε να δώσουν στους εν δυνάμει αντιπροσώπους τους την δυνατότητα να εισέλθουν στο κοινοβούλιο με μοναδική και απαραίτητη προϋπόθεση την πραγμάτωση των αιτημάτων τους με κάθε μέσο εφόσον βρεθούν πλησίον ή και εντός της εξουσίας. Οι αιτούμενοι επομένως θα απολαύσουν την ικανοποίηση των προσδοκιών τους που διαπραγματεύτηκαν με όπλο την ψήφο και οι αντιπρόσωποι, πέραν των αποδοχών που συνεπάγεται η κοινοβουλευτική ιδιότητα ή άλλων αδιαφανών αποδοχών από τους συναλλασσόμενους, θα επιδιώξουν να συντηρήσουν την συνδιαλλαγή εντείνοντας τον χρόνο παραμονής τους στην εξουσία και μεγιστοποιώντας έτσι τις αποδοχές και τα περεταίρω οφέλη. Με το πέρας της κοινοβουλευτικής περιόδου που θα σημάνει την έναρξη της προεκλογικής, αυτό που θα ωθήσει του ψηφοφόρους στο να προτιμήσουν το ίδιο κόμμα, τους ίδιους αντιπροσώπους, είναι μόνο η αποτελεσματικότητά τους στην διεκπεραίωση των υποθέσεων που τους ανέθεσαν, χωρίς να ενδιαφέρονται αν τα μέσα για την επίτευξη είναι παράνομα ή παράτυπα ή αθέμιτα αφού το πελατειακό σύστημα το διέπει η αδιαφάνεια, το προτιμησιακό καθεστώς και η παρατυπία καθώς δεν λειτουργεί στα οργανικά πλαίσια του νομότυπου και θεσμικού κράτους. Σχηματικά:

ΑΙΤΗΜΑΤΑ => ΨΗΦΟΣ => ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ => ΕΞΟΥΣΙΑ Ή ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ (ΕΓΓΥΗΤΑ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ) => ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Ή ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ Ή ΜΕΜΟΝΟΜΕΝΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ ΠΡΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ => ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΟΝΟ ΜΕ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ => ΝΕΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ => ΨΗΦΟΣ

Αυτή η ροή οδήγησε στην νομιμοποίηση της εκάστοτε πολιτικής εξουσίας μέσω της εκδούλευσης ήδη από την πρώτη δεκαετία του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση. Ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου κάνοντας απολογισμό δήλωνε το 1995 στην συνδιάσκεψη του κόμματος: ***«Ανοίξαμε ένα νέο δρόμο στην πολιτική ιστορία του τόπου. Από τότε, κυβερνήσαμε ήδη δέκα χρόνια, έχουμε μπροστά μας άλλα δύο. Και πιστεύω ότι το 2000 θα βρει τη χώρα με κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ. Αυτή η πορεία, όμως, είχε και κόστος. Μάθαμε να κυβερνούμε, αλλά υποστήκαμε και τη φθορά της εξουσίας. Μάθαμε να διαχειριζόμαστε το κράτος, αλλά και, εν μέρει, ενσωματωθήκαμε στη λογική του»***⁷².

Η ανταποδοτική ροή, ο μηχανισμός πίσω από το πελατειακό κράτος, μετέτρεψε την εκλογική διαδικασία σε διαγωνισμό παροχών, παγίωσε νόρμες δεκαετιών όπως το «φακελάκι», καθώς για να λειτουργήσει η βαριά γραφειοκρατία έπρεπε ή να χρηματίσει κανείς ή να επικαλεστεί την κομματική του ταυτότητα και την συνάφειά του με στελέχη ή τοπικούς κομματάρχες. Ακόμα και η είσοδος στην Ε.Ε. χαιρετίστηκε ως μία ευκαιρία για αθρόα εισροή κοινοτικού χρήματος με την μορφή επιδοτήσεων ή προγραμμάτων που στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν αξιοποιήθηκαν ποτέ. Και όταν λόγω των παρενεργειών της παρασιτικής αυτής ροής

⁷² Βίκτωρας Νέτα, “Τεράστιο το μερίδιο ευθύνης του ΠΑΣΟΚ για την βαθιά κρίση”, Ελευθεροτυπία website, (13 Ιουλίου 2010), (Ημ/νίας πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=182556>

στον «οργανισμό» (κατασπατάληση δημοσίου και κοινοτικού χρήματος, φοροδιαφυγή, διαπλοκή, αδιαφάνεια) και μάλιστα εν μέσω «ασθένειας» (οικονομική κρίση) ολόκληρο το πολιτικό οικοδόμημα ανατράπηκε, ουδείς ανέμενε την άνοδο της ακροδεξιάς.

Επάνω στη σύγχυση και την προσπάθεια απόδοσης ευθυνών που ακολουθεί της ανατροπής, ο Έλληνας ψηφοφόρος, ενοχικά και ηθελημένα, αρνείται να κατανοήσει και δευτερευόντως να αποδεχθεί το μερίδιο ευθύνης που του αναλογεί σύμφωνα με την εκλογική συμπεριφορά του. Όπως είδαμε και στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, το ελληνικό δημόσιο χρέος που πυροδότησε την κρίση είναι παρενέργεια ενός σπάταλου κράτους που ταυτίστηκε με τα δύο κόμματα εξουσίας που το διακυβέρνησαν παρασιτώντας εις βάρος των δημοσίων ταμείων, διοικώντας τα σαν να επρόκειτο για κτήση τους (κόμμα του κράτους) και εν τέλει παραδίδοντας τα λεηλατημένα και υπερχρεωμένα. Είναι τουλάχιστον άτοπο να ισχυρίζεται κανείς πως δεν γνώριζε πόσο διεφθαρμένο και άκρατα κομματικοποιημένο υπήρξε το ελληνικό Δημόσιο τη στιγμή που τα διάφορα σκάνδαλα⁷³ ανά καιρούς πρόδιδαν τη διαφθορά του συστήματος. Στην πραγματικότητα όλοι εξυπηρετούνταν από αυτή την ατιμωρησία, την επιείκεια. Δεν χρειαζόταν να αποδώσεις τα νόμιμα στο κράτος αφού το κράτος επιδοτούσε την παρατυπία με αντάλλαγμα την ψήφο. Η Δημοκρατία «αιμορραγούσε» ωστόσο ήταν απαραίτητη ως «ξενιστής» για την διατήρηση του παρασιτικού μηχανισμού ανταπόδοσης της ψήφου. Γράφει ο καθηγητής φιλοσοφίας Χρήστος Γιανναράς: *«Το μοιραίο και ολέθριο δεδομένο είναι ότι το πελατειακό κράτος, ενώ καταλύει και αναιρεί τη δημοκρατία, λειτουργεί μόνο με τους όρους της δημοκρατίας, μόνο σφετεριζόμενο τους όρους της δημοκρατίας, μόνο με παράχρηση και κατάχρηση των προδιαγραφών της δημοκρατίας. Δεν αρνείται το πελατειακό κράτος κανένα θεσμό και καμιά λειτουργία της δημοκρατίας, απλώς (πρβλ. το καβαφικό «ανεπαισθήτως») αλλάζει την αιτία και τον σκοπό (το «νόημα») των θεσμών και λειτουργιών της δημοκρατίας: Το «κράτος» (η εξουσία) δεν υπηρετεί τον «δήμο» (την κοινωνία των σχέσεων, το άθλημα της πολιτικής κοινωνίας των προσώπων), αλλά τον πρωτογονισμό της ιδιοτέλειας, τον ατομοκεντρισμό των ενστίκτων αυτοσυντήρησης, κυριαρχίας, ηδονής»⁷⁴. Η παραπάνω διαπίστωση ευθυγραμμίζεται απόλυτα με όλα όσα έχουν λεχθεί στην παρούσα εργασία περί παρασιτισμού και διάκρισης μεταξύ κράτους και πελατειακού συστήματος η οποία αποδόθηκε σχηματικά νωρίτερα με τις ροές της ψήφου. Πως όμως η Χρυσή Αυγή είναι αποτέλεσμα της ίδιας αυτής ανταποδοτικής ροής του πελατειακού κράτους;*

Ας εξετάσουμε το θέμα ως εξής, ποιοι είναι οι ψηφοφόροι της Χ.Α.; Είδαμε σε προγενέστερο σημείο της εργασίας πως σε έρευνα του 2013 σχετικά με την ιδεολογική ταυτότητα των ψηφοφόρων της Χ.Α. **«ο κεντρικός κορμός των ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής δεν είναι ούτε πιτσιρικάδες ούτε ακροδεξιοί, όπως μέχρι πρότινος εικαζόταν. Αντιθέτως, πρόκειται για άνδρες ηλικίας 25-55 ετών, οι οποίοι, μάλιστα, στην πλειοψηφία τους αυτοπροσδιορίζονται ως «κεντρώοι»! Ή για να είμαστε ακριβέστεροι, στη λεγόμενη ιδεολογική κλίμακα 1-10 (όπου 1 είναι η**

⁷³ «Τα μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα από το 1981 μέχρι σήμερα!», άρθρο σχετικά με τα μεγαλύτερα οικονομικά σκάνδαλα που αφορούν το ελληνικό Δημόσιο στο ενημερωτικό site fornews.gr, (28 Φεβρουαρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.fornews.gr/index.php/2012-05-07-18-46-07/13625-1981>

⁷⁴ Χρήστος Γιανναράς, «Πελατειακό κράτος μόνιμο, για πάντα», Καθημερινή website, (31 Αυγούστου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.kathimerini.gr/781842/opinion/epikairothta/politikh/pelateiako-kratos-monimo-gia-panta>

άκρα Αριστερά και 10 η άκρα Δεξιά), το 40,3% των χρυσαυγιτών επιλέγει τις μετριοπαθείς θέσεις (5 και 6) και μόνον 27,2% απαντούν ότι είναι ακροδεξιόι». Αυτό σημαίνει πως το υπόλοιπο 72,8% προέρχεται από διαφορετικούς ιδεολογικούς χώρους άρα οι ψηφοφόροι αυτοί –εκτός από αυτούς που ψηφίζουν για πρώτη φορά ή απείχαν- αποτελούν διαρροές άλλων κομμάτων. Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται ξεκάθαρα πως «η διαρροή των ψηφοφόρων της Ν.Δ. ή ακόμη και του ΣΥΡΙΖΑ προς τη Χ.Α. όχι μόνον εξακολουθεί να υφίσταται, αλλά είναι οριακώς μεγαλύτερη από τις καταγραφόμενες επιστροφές των χρυσαυγιτών προς τα κόμματα εξουσίας. Στοιχείο που επίσης επιβεβαιώνει την ισχύ της». Σε άλλο άρθρο σχετικά με τις αυτοδιοικητικές εκλογές του 2014 καταγράφεται πάλι αυτή η μετακίνηση ψηφοφόρων⁷⁵ από την Νέα Δημοκρατία, το ΠΑΣΟΚ και τον ΣΥΡΙΖΑ προς την Χ.Α. με κυμαινόμενα ποσοστά ανάλογα τον υποψήφιο και την εκλογική περιφέρεια. Επισημαίνεται επίσης ότι σε έρευνα του 2012 εκτιμάται ότι σε ποσοστό 7,6% του εκλογικού σώματος οι ψηφοφόροι της Χ.Α. είναι άντρες οι οποίοι είναι κυρίως μέσης εκπαίδευσης, ποσοστό 9,9%, με μόνο το 5,6% ανώτερης και το 2,8% κατώτερης⁷⁶. Όλοι αυτοί οι ψηφοφόροι δεν είναι ακροδεξιόι ή νεοναζί που τα προηγούμενα χρόνια ψήφισαν κόμματα δημοκρατικά επειδή δεν υπήρχε εναλλακτική επιλογή. Η ιδεολογία δεν επιτρέπει τέτοιου είδους διολισθήσεις μεταξύ τόσο διαφορετικών πολιτικών χώρων καθότι συνεπάγεται ταυτοδότηση⁷⁷ του μετέχοντος σε αυτή και η ταυτότητα δεν επιδέχεται τόσο δραστηκές αλλαγές. Απαιτείται κάτι περισσότερο βιωματικό ώστε να υπάρξει «ανατροπή» στην ψήφο. Υπάρχει κάτι βαθύτερο που ωθεί άτομα διαφορετικής ιδεολογίας και κομματικής προέλευσης στην υιοθέτηση κοινών ακραίων επιλογών με την ψήφο. Είναι μία κοινή επιθυμία που οφείλεται σε μία κοινή εμπειρία. Ποια είναι αυτή; Στο ίδιο άρθρο του κ. Σταυρόπουλου δίνεται και το προφίλ των ψηφοφόρων της Χ.Α. σύμφωνα με έρευνα της Κάπα Research με βάση το επάγγελμά τους, έτσι έχουμε:

- 16,5% Αγρότες
- 10,8% Άνεργοι
- 9,5% Ιδιωτικοί Υπάλληλοι/Μισθωτοί
- 9,4% Ελεύθεροι Επαγγελματίες
- 8,6% Ιδιοκτήτες Επιχειρήσεων
- 7,9% Δημόσιοι Υπάλληλοι
- 7,3% Φοιτητές/Σπουδαστές
- 7% Συνταξιούχοι

⁷⁵ Λάμπρος Σταυρόπουλος, “Χρυσή Αυγή: Ποιοι και γιατί επιμένουν να ψηφίζουν ακόμα τους νεοναζί – η επιρροή της οργάνωσης στις λαϊκές συνοικίες της πρωτεύουσας, τα υψηλά ποσοστά σε πρώην «κόκκινες» περιοχές, η οργή των ανέργων και η αλίευση ψήφου από την ΝΔ”, Καθημερινή website, (30 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=599137>

⁷⁶ “Δημογραφική σύνθεση των ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής: Άνεργοι, μέσης εκπαίδευσης, 24-34 ετών”, Αυγή website, (13 Μαΐου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://archive.avgi.gr/ArticleActionshow.action?articleID=688374>

⁷⁷ Θανάσης Διαμαντόπουλος, “Το κομματικό φαινόμενο: Μορφές, συστήματα, οικογένειες κομμάτων”, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1993, σελ. 143

6,2% Οικιακά

10,1% δεν δήλωσε επάγγελμα

Παρατηρείται ότι στις 5 πρώτες θέσεις βρίσκονται επαγγελματικές ή κοινωνικές ομάδες (άνεργοι) που έχουν πληγεί περισσότερο λόγω της οικονομικής ύφεσης σε σχέση με τις υπόλοιπες, Οι αγρότες, οι άνεργοι, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων που ανήκουν στην πλειοψηφία τους στην μικρομεσαία τάξη είναι οι πρώτοι που, όπως είδαμε και στο εναρκτήριο κεφάλαιο αυτής της εργασίας, γνώρισαν τις συνέπειες των περικοπών και των ανατιμήσεων που επέφεραν τα μέτρα λιτότητας μαζί με τους δημοσίους υπαλλήλους. Σημαντικό ρόλο σε αυτές τις ομάδες, ειδικότερα για τους μικρομεσαίους ελεύθερους επαγγελματίες και τους ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, διαδραματίζει το γεγονός πως δεν υπάρχουν σταθερές απολαβές ούτε πρόνοια για διαβαθμισμένες περικοπές όπως στους δημοσίους υπαλλήλους και άρα είναι πολύ πιο ευάλωτοι στην ολική απώλεια της προσωπικής τους επιχείρησης όπως και συμβαίνει με τα επονομαζόμενα «λουκέτα». Από την άλλη η αβεβαιότητα των ανέργων, πολλοί εκ των οποίων είναι νέοι πτυχιούχοι ΑΕΙ και ΤΕΙ, μεγαλώνει όσο η αγορά εργασίας γίνεται λιγότερο δεκτική σε προσλήψεις και νέες εργασιακές ευκαιρίες ενώ αντίστοιχα και οι αγρότες έχουν να συναγωνιστούν φθηνότερα ευρωπαϊκά προϊόντα με τις δυσμενείς συνθήκες που αντιμετωπίζουν λόγω των τιμών του πετρελαίου και του συνολικού κόστους παραγωγής των καλλιεργειών (φυτοφάρμακα, άρδευση, συντήρηση εξοπλισμού) χωρίς τις διευκολύνσεις που παρείχε το κράτος και η Ε.Ε. με τα αντίστοιχα κονδύλια σε παλαιότερες εποχές.

Οι ίδιες αυτές ομάδες όμως είναι μαζί με τους δημοσίους υπαλλήλους αυτές που απόλαυσαν περισσότερο και τα αγαθά της ελευθεριότητας και της ασυδοσίας του πελατειακού συστήματος. Οι αγρότες υπήρξαν αδηφάγοι με τις κοινοτικές ευρωπαϊκές παροχές την εποχή (1981-1985, 1996-2000) που το ΠΑΣΟΚ κυριολεκτικά μοίραζε τα κονδύλια με κομματικά κριτήρια και αύξανε τις συντάξεις⁷⁸ τους. Για τους δημοσίους υπαλλήλους έχουν λεχθεί και έχουν γραφεί ακόμα περισσότερα τόσο ως προς το δυσανάλογο του αριθμού τους σε σχέση με τις ανάγκες της γραφειοκρατικής μηχανής όσο και ως προς την εργατικότητά τους σε συνάρτηση με τους μισθούς τους και τα αιτήματά τους μέσω των μεγάλων συνδικαλιστικών ενώσεων. Σε κάθε περίπτωση όλες οι παραπάνω ομάδες επαγγελματιών που βιώνουν την αβεβαιότητα της κρίσης ενώ πριν είχαν εξασκήσει τα προνόμια τους ανταλλάσσοντας τα με την παροχή ψήφου, επιθυμούν ένα πράγμα μέσα στην οργή τους: **την τιμωρία του πολιτικού συστήματος και των ιθυνόντων της κρίσης.** Υπάρχει οργή και αγανάκτηση που περισσεύει και σε καιρούς ακραίων οικονομικών και κοινωνικών μεταβολών υπάρχει αμφισβήτηση της Δημοκρατίας και του κοινοβουλευτισμού έξω στους δρόμους και μέσα στα σπίτια, εκεί που οι άνθρωποι συνέρχονται και αλληλεπιδρούν. *«Δεν είναι δημοκρατία αυτό που ζούμε», «δεν το λες*

⁷⁸ Κώστας Β. Μποτόπουλος, “Το θεσμικό έργο των κυβερνήσεων του Ανδρέα Παπανδρέου”, botopoulos.gr, 2006, (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 20140), <http://www.botopoulos.gr/pasok/item/45-%CF%84%CE%BF-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BA%CF%85%CE%B2%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%AD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85>

και δημοκρατία αυτό που συμβαίνει στην Ελλάδα», και διάφορες άλλες παραλλαγές του είδους επαναλαμβάνονται αδιάκοπα και, κυρίως, αβασάνιστα»⁷⁹ διαβάζει κανείς ενώ την ίδια στιγμή η Χρυσή Αυγή παρουσιάζει τον εαυτό της ως την πλέον αντισυστημική επιλογή μέσα στην κρίση για «να ξεβρομίσει ο τόπος» όπως διακηρύσσει ακόμα και αν ο ηγετικός της πυρήνας βρίσκεται έγκλειστος στις φυλακές Κορυδαλλού.

Το γεγονός αυτό, όπως και οι εγκληματικές ενέργειες που της καταλογίζονται, φαίνεται πως δεν ενοχλεί τους ψηφοφόρους που είδαμε παραπάνω οι οποίοι για να τιμωρήσουν το σύστημα χρησιμοποιούν τον ίδιο τρόπο με τον οποίο το επιβράβευαν και το συντηρούσαν προς όφελός τους: την ανταποδοτική ροή. Σε αυτή την περίπτωση συμβαίνει το εξής:

Μοναδικό «όπλο» του ψηφοφόρου αποτελεί η ψήφος. Αυτή τη φορά το αίτημα που εκφράζουν οι ψηφοφόροι της Χ.Α. είναι η καταδίκη και η τιμωρία του υφιστάμενου πολιτικού συστήματος που τους οδήγησε στην εξαθλίωση. Παρέχουν την ψήφο τους στην Χ.Α. με την προϋπόθεση να τιμωρήσει τους «εθνοπροδότες» πολιτικούς και να αποκαταστήσει την τάξη υπέρ της πατρίδας λύνοντας ακόμα και ζητήματα όπως το μεταναστευτικό. Ήδη από τις προγραμματικές δηλώσεις και τις θέσεις της Χ.Α. που είδαμε στην πορεία της εργασίας είναι φανερό οι προθέσεις της εναντίον του πολιτικού συστήματος και της Δημοκρατίας, επομένως η τιμωρία είναι για αυτήν κάτι που επικροτεί και πρεσβεύει. Στέλνοντας τους βουλευτές της Χ.Α. στο κοινοβούλιο και παρακολουθώντας τους να υποτιμούν τις θεσμικές διαδικασίες και να υποβιβάζουν το επίπεδο του χώρου αισθάνεται ότι η ψήφος του βρήκε ανταπόκριση. Είναι χαρακτηριστικό των ακροδεξιών η πρόκληση επεισοδίων και θεάματος αντί πραγματικών εναλλακτικών πολιτικών χάριν της ψηφοθηρίας. Ο ψηφοφόρος που δεν τολμά καν να αποδεχτεί το μερίδιο ευθύνης που έχει στην κρίση πιστεύει πως έχει πράξει το σωστό και πως λίγη ακρότητα και βία δεν βλάπτει σε καιρούς χαλεπούς όπου το σύνολο του πληθυσμού υποφέρει. Η ανταποδοτική ροή, η ανωμαλία αυτή στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία, βρίσκεται μόλις στο πρώτο στάδιο αναπαραγωγής της πλέον επικίνδυνης πολιτικής ιδεολογίας, της ακροδεξιάς. Σχηματικά:

ΑΙΤΗΜΑΤΑ => Τιμωρία του πολιτικού συστήματος⁸⁰ που δημιούργησε την οικονομική ύφεση και επίλυση ζητημάτων όπως το μεταναστευτικό⁸¹.

ΨΗΦΟΣ => Στην Χρυσή Αυγή

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ => Περιορισμένη αλλά με αξιώσεις και ικανή να προκαλεί εντυπώσεις.

⁷⁹ Ηλίας Μαγκλίνης, “Υπερτιμημένη η Δημοκρατία;”, Καθημερινή website, (16 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014),

<http://www.kathimerini.gr/767465/opinion/epikairothta/politikh/ypertimhmenh-h-dhmokratia>

⁸⁰ “Ποιο είναι το προφίλ των ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής”, Καθημερινή website, (14 Οκτωβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014),

<http://www.kathimerini.gr/56337/article/epikairothta/politikh/poio-einai-to-profil-twn-yhfoforwn-ths-xryshs-ayghs>

⁸¹ Δημήτρης Γαλάνης, “Μετανάστες και κρίση δυνάμωσαν την Χρυσή Αυγή”, Βήμα website, (27 Μαΐου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014),

<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=459656>

ΕΞΟΥΣΙΑ Ή ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ (ΕΓΓΥΤΗΤΑ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ) => Δεν ενδιαφέρει διότι παρουσιάζεται ως αντισυστημική. Περισσότερο ενδιαφέρει ο τιμωρητικός της ρόλος που θίγει όλα όσα αφορούν τις κακοδαιμονίες του συστήματος της διαφθοράς.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ Ή ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ Ή ΜΕΜΟΝΟΜΕΝΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ ΠΡΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ => Ο προπηλακισμός και η τρομοκρατία των ιθυνόντων της κρίσης, η τιμωρία τους και η εισαγωγή αντιμεταναστευτικών πολιτικών και γενικότερα εθνοκεντρικών/πατριωτικών.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΟΝΟ ΜΕ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ => Δεν έχει λήξει ακόμα η θητεία ωστόσο εκτιμάται, προσωπικά, αύξηση της εκλογικής δύναμης της Χ.Α. όσο διαρκεί η λιτότητα.

ΝΕΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ => Μέχρι στιγμής τα ζητούμενα μένουν ως έχουν.

ΨΗΦΟΣ => Που –δυνητικά- θα οδηγήσει σε αύξηση της κοινοβουλευτικής της δύναμης.

Οι ψηφοφόροι επιλέγουν να πατάξουν την διαφθορά διαμέσου του ίδιου μηχανισμού που την αναπαρήγαγε εισάγοντας σε αυτόν με την ψήφο τους φασιστικές πρακτικές, αφήνοντας τους νεοναζί βουλευτές της Χρυσής Αυγής να νομιμοποιήσουν την εξουσία που τους παρέχεται δια της βίας απέναντι στις αντιπολιτευόμενες κομματικές και κοινωνικές ομάδες που έρχονται σε σύγκρουση με αυτούς. Ο νεοέλληνας πρώην ψηφοφόρος των κομμάτων εξουσίας επιχειρεί ωφελμιστικά και εκδικητικά να αποκαταστήσει την αδικία των επιπτώσεων της κρίσης δίνοντας εξουσία μέσω μίας λειτουργικής ανωμαλίας στην αντιπροσωπευτική δημοκρατία όπως η ανταποδοτική ροή σε μία πολιτική ανωμαλία όπως η ακροδεξιά πολιτική ατζέντα της Χρυσής Αυγής. Είναι απολύτως παράλογο να υπάρξει εν μέσω δύο ανωμαλιών υγιής έκβαση καθώς:

1) η ανταποδοτική ροή μακροπρόθεσμα εκτιμάται ότι θα αυξήσει τα ποσοστά της Χ.Α. υπό την προϋπόθεση της συνέχισης της λιτότητας (όπως ανταποδοτικά αύξανε τα ποσοστά των κομμάτων εξουσίας που την μεταχειρίζονταν).

2) το πελατειακό σύστημα –η βασικότερη κακοδαιμονία- θα συνεχίσει να υφίσταται μη γνωρίζοντας πιθανότατα αυτή την μαζικότητα που του προσέδιδαν οι κομματικοί στρατοί στις δεκαετίες του 1980 και 1990. Διαρκώς σε όλες τις εποχές υπάρχουν οι ευνοούμενοι της εξουσίας που είναι απαραίτητοι για να την συντηρούν.

Επομένως έχοντας αναλύσει διεξοδικά όλα τα παραπάνω μπορούμε στο τέλος να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα.

6. Συμπεράσματα

Το γεγονός της ανόδου της Χρυσής Αυγής να μεν ερμηνεύεται με τις υπάρχουσες θεωρίες περί ανόδου της ακροδεξιάς που αποδόθηκαν επιμελώς στο 4^ο κεφάλαιο της εργασίας με βάση το σύγγραμμα των Merkl και Weinberg ωστόσο σαν ελληνικό φαινόμενο έχει ξέχωρα τα δικά του ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Αφενός εξελίσσεται τώρα σε μία χώρα η οποία υφίσταται σε πραγματικό χρόνο και όχι θεωρητικά τις συνέπειες μία άνευ προηγουμένου εσωτερικής οικονομικής ύφεσης, η οποία να μεν είναι επακόλουθο της γενικότερης παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007, ωστόσο είναι και δημιούργημα μιας αλόγιστης τριακονταετούς σπατάλης δημοσίου χρήματος χάριν ενός κομματικοποιημένου κράτους που συντηρούνταν αναπαράγοντας ψηφοφόρους-πελάτες σε ένα πρωτοφανούς μεγέθους καθεστώς αμοιβαίας διαφθοράς. Αφετέρου η άνοδος της Χρυσής Αυγής έχει ως αφορμή την κρίση αλλά το αίτιο εντοπίζεται στην ελληνική εκλογική νοοτροπία η οποία επιτρέπει ως φαίνεται σε ακραία πολιτικά κόμματα να μεγιστοποιήσουν τις πιθανότητες ανάδειξης χρησιμοποιώντας τον ίδιο μηχανισμό που ανέδειξε πρωτύτερα τα κόμματα εξουσίας της χώρας. Ένα μηχανισμό που αποζητά την ψήφο με μοναδική προϋπόθεση την ανάληψη ευθύνης για την διεκπεραίωση ενός κυρίαρχου αιτήματος, ουσιαστικά μιας εκδούλευσης. Όσο το αίτημα παραμένει και το εκάστοτε κόμμα λειτουργεί προς ικανοποίηση του τόσο αυτό θα γιγαντώνεται κοινοβουλευτικά και θα εντείνει την επιρροή του στην κοινωνία. Με αυτή την λογική το κόμμα θα επιτυγχάνει τον σκοπό του που είναι η παραμονή ή έστω η εγγύτητα στην εξουσία και ταυτόχρονα ο ψηφοφόρος θα αισθάνεται ικανοποίηση που κάποιος επιχειρεί να δώσει λύσεις στα προβλήματα του παρέχοντας του ξανά την ψήφο του. Αυτός ο μηχανισμός ανταποδοτικής ροής μεταξύ ψηφοφόρου και κόμματος δημιούργησε την νόρμα του πελατειακού συστήματος εφραπτόμενος του μηχανισμού λειτουργίας της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας (ψήφος = κοινοβούλιο = παραγωγή πολιτικής) και στην παρούσα φάση απεργάζεται την εγκαθίδρυση της νόρμας του φασισμού και του νεοναζισμού με το πρόσχημα της τιμωρίας ενός παρηκμασμένου αλλά συνάμα παρόντος πολιτικού συστήματος που δεν είναι άλλο από αυτό που ευνόησε τις συνθήκες δημιουργίας της ύφεσης.

Η στροφή στην βαρβαρότητα και την βία της ακροδεξιάς δεν μπορεί να είναι λύση και πόσο μάλλον όταν επιβάλλεται από την εκλογική νοοτροπία αυτή που έχει προξενήσει τα δεινά που ταλαιπωρούν το σύνολο του ελληνικού λαού σήμερα. Καμία «ανωμαλία» επί της «ανωμαλίας» όπως ειπώθηκε νωρίτερα, δεν μπορεί να επιφέρει ένα υγιές ομαλό αποτέλεσμα. Η λογική του «πολεμάω το σύστημα με τα ίδια του τα

όπλα» είναι από μόνη της συστημική και άρα η όποια «αντισυστημικότητα» επικαλείται η Χ.Α. δεν μπορεί να είναι παρά ψευδής. Ιδίως όταν μεταχειρίζεται τον απόλυτα συστημικό μηχανισμό που δεν είναι άλλος από την ανταποδοτική ροή της ψήφου. Η μετανάστευση, τα εθνικά ζητήματα, οι δανειακές συμβάσεις και το δημόσιο χρέος δεν δύναται να λυθούν μέσα από την απλοϊκότητα και τον λαϊκισμό της ακροδεξιάς η οποία γνωρίζει μόνο τον δρόμο της βίας. Από πότε ο εκφασισμός της κοινωνίας θα φέρει περισσότερη και καλύτερη Δημοκρατία; Δεν είναι αρκετά προφανές ότι οι ακραίες επιλογές μακροπρόθεσμα θα φέρουν και ακραίες πολιτικές; Τι σταματά την Χρυσή Αυγή από το να πολλαπλασιάσει την κοινοβουλευτική της δύναμη και να αποκτήσει ακόμα και ρυθμιστικό ρόλο; Ακόμα και η αποκάλυψη της εγκληματικής της δράσης δεν φαίνεται να οδήγησε στην αποδοκιμασία της και στον εξοστρακισμό της από το πολιτικό στερέωμα. Γιατί; Γιατί ακριβώς έχει βρεθεί μέσα στο σύστημα μετουσιώνοντας την οργή σε ψήφο και την ψήφο σε βία νομιμοποιώντας την εξουσία που της δίνεται με την ανταπόδοση των αιτημάτων που έχει κληθεί από τους ψηφοφόρους της να φέρει εις πέρας.

Το πρόβλημα είναι η εκλογική νοοτροπία και το πόσο επικίνδυνη καθίσταται όταν συνδέεται τόσο εύκολα και αποτελεσματικά με την ακροδεξιά. Πρέπει οι πολίτες να επενδύσουν έγκαιρα στην προστασία της Δημοκρατίας καθώς αυτό που κάνει ο μηχανισμός ανταποδοτικής ροής είναι να προετοιμάζει –μια που η Χ.Α. είναι νεοεισαχθείσα πολιτική δύναμη- την παγίωση και την ισχυροποίηση της εκάστοτε πολιτικής παράταξης (όπως συνέβη με το ΠΑΣΟΚ και την ΝΔ). Θρέφοντας την ακροδεξιά θρέφεται ο κίνδυνος της ανατροπής του αντιπροσωπευτικού δημοκρατικού πολιτεύματος και της ανάδυσης του «λαϊκού κράτους του εθνικισμού» που επικαλείται στο ιδεολογικό καταστατικό της η Χ.Α..

Αντίδραση ή επιλογή; Αυτό το δίπολο συναντάται στον τίτλο της εργασίας και πρέπει να απαντηθεί. Με το τέλος του όλου πονήματος ο γράφων εκτιμά ότι η ψήφος στην Χρυσή Αυγή δεν είναι παρά μία αντιδραστική επιλογή, ένας συνδυασμός εξωτερικευμένης οργής ως αντίδραση στα αποτελέσματα της οικονομικής λιτότητας που βάζει τον ψηφοφόρο να επιλέξει με τον μόνο τρόπο που ξέρει, τον πελατειακό, τον ανταποδοτικό. Η Χ.Α. θα δράσει βίαια και αυτός θα την στηρίζει με την ψήφο του όχι γιατί το πολιτικό σύστημα θα καθαρθεί, αλλά γιατί απλώς θα τιμωρηθεί και ίσως και να συμμορφωθεί με τις επιταγές της νέας αυτής κοινοβουλευτικής δύναμης.

Όπως και να 'χει η Δημοκρατία φαντάζει απελπιστικά ανήμπορη να προστατευθεί και να ανακτήσει την εμπιστοσύνη των πολιτών όσο η εξαθλίωση που έφερε η ύφεση συνεχίζει να εντείνει τον ταξικό πόλεμο αλλά και τις εσωτερικές πολιτικές διαφοροποιήσεις των μη προνομιούχων Ελλήνων που ακόμα και αν αρνούνται την ευθύνη τους ωστόσο δεν παύουν να δοκιμάζονται μέρα με την μέρα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ/ΠΗΓΕΣ

Επιστημονική Βιβλιογραφία

Clogg, Richard, “Συνοπτική ιστορία της Ελλάδας 1770-2000”, Αθήνα: εκδόσεις Κάτοπτρο, 2002, 2^η έκδοση

Clogg, Richard, “Σύντομη ιστορία της νεότερης Ελλάδας”, Αθήνα: εκδόσεις Καρδαμίτσα, 1999, 5^η έκδοση

Ellinas, Antonis A., “*The Rise of Golden Dawn: The new face of the Far Right in Greece*”, South European Society and Politics, τόμος 18, τεύχος 4, σελ. 9, (25 Μαρτίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13608746.2013.782838#.VAftZ6POCt8>

Διαμαντόπουλος, Θανάσης, “*Το κομματικό φαινόμενο: Μορφές, συστήματα, οικογένειες κομμάτων*”, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 1993

Heywood, Andrew, “*Εισαγωγή στην Πολιτική*”, Αθήνα: Πόλις, 2007

Merkel, Peter H., Weinberg, Leonard, “*Right-Wing Extremism In The Twenty First Century*”, Taylor & Francis e-Library, 2005

Σπυριδάκης, Μ.Ι., “*Το Σύνταγμα*”, Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2011

Σπυρόπουλος, Φίλιππος Κ., “*Εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο*”, Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2006

Λοιπές Πηγές (άρθρα, ιστοσελίδες)

Ανζολέτος, Αντώνης, “*Σύζυγος Μιχαολιάκου: Υπάνθρωποι και τρισάθλιοι οι παράνομοι μετανάστες*”, ΣΚΑΪ website, (18 Οκτωβρίου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.skai.gr/news/politics/article/215142/vouleutis-hr-augis-upanthropoi-kai-trisathlioi-oi-paranomoi-metanastes/>

Αυγή website, “*Δημογραφική σύνθεση των ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής: Άνεργοι, μέσης εκπαίδευσης, 24-34 ετών*”, (13 Μαΐου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://archive.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=688374>

Βερναρδάκης, Χριστόφορος, “*Η ίδρυση, η εξέλιξη και η μετεξέλιξη του ΠΑΣΟΚ: Από το «κόμμα των μαζών» στο «κόμμα του κράτους»*”, 2004, (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), http://www.vernardakis.gr/uplmed/8_evolution%20pasok.pdf

Βήμα website, “Επίθεση μελών της Χρυσής Αυγής κατά αλλοδαπών μικροπωλητών – επεισόδια χωρίς μεγάλη έκταση σε πανηγύρι στην Ραφήνα”, , (7 Σεπτεμβρίου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=473870>

Γαλάνης, Δημήτρης, “Μετανάστες και κρίση δυνάμωσαν την Χρυσή Αυγή”, Βήμα website, (27 Μαΐου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=459656>

Γιανναράς, Χρήστος, “Πελαταιακό κράτος μόνιμο, για πάντα”, Καθημερινή website, (31 Αυγούστου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.kathimerini.gr/781842/opinion/epikairothta/politikh/pelateiako-kratos-monimo-gia-panta>

Deutsches Historisches Museum, “Die NS-Volksgemeinschaft”, (8 Σεπτεμβρίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 18 Σεπτεμβρίου 2014), <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/innenpolitik/volk>

Ελευθεροτυπία website, “ΚΚΕ: Ιδεολογικοί απόγονοι του Μεταξά στην κυβέρνηση του μαύρου μετώπου”, (11 Νοεμβρίου 2011), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.enet.gr/?i=news.el.politikh&id=325190>

Ελληνική Στατιστική Αρχή, “Δελτίο Τύπου: Έρευνα εργατικού δυναμικού Β’ τρίμηνο 2010”, website statistics.gr, (16 Σεπτεμβρίου 2010), (Ημ/νία πρόσβασης: 18 Αυγούστου 2014), http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A0101/PressReleases/A0101_SJ_001_DT_QQ_02_2010_01_F_GR.pdf

ERTopen website, “Το εισαγγελικό πόρισμα για την Χρυσή Αυγή», σημεία από το πόρισμα της εισαγγελικής έρευνας που διατάχθηκε λίγες ημέρες μετά την δολοφονία του Παύλου Φύσσα και τα οποία δόθηκαν στην δημοσιότητα σε άρθρο του ειδησεογραφικού site της EPT, (29 Σεπτεμβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.ertopen.com/show/item/5875-to-eisaggeliko-porisma-gia-th-chrysh-aygh>

Eurostat, “Government deficit/surplus, debt and associated data”, στατιστικά στοιχεία για το δημόσιο χρέος κρατών-μελών της Ε.Ε. όπως δίνονται από τον διαδικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Επιτροπής, (Ημ/νία πρόσβασης: 1 Αυγούστου 2014), http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?query=BOOKMARK_DS-053864_QID_-72DB4332_UID_-3F171EB0&layout=TIME,C,X,0;GEO,L,Y,0;UNIT,L,Z,0;SECTOR,L,Z,1;INDIC_NA,L,Z,2;INDICATORS,C,Z,3;&zSelection=DS-053864INDICATORS,OBS_FLAG;DS-053864SECTOR,S13;DS-053864INDIC_NA,GD;DS-053864UNIT,MIO_NAC;&rankName1=SECTOR_1_2_-1_2&rankName2=INDIC_NA_1_2_-1_2&rankName3=INDICATORS_1_2_-1_2&rankName4=UNIT_1_2_-1_2&rankName5=TIME_1_0_0_0&rankName6=GEO_1_2_0_1&pprRK=FIRST&pprSO=P ROTOCOL&ppcRK=FIRST&ppcSO=ASC&sortC=ASC_-1_FIRST&rStp=&cStp=&rDCh=&cDCh=&rDM=true&cDM=true&footnes=false&empty=false&wai=false&time_mode=ROLLING&lang=EN&cfo=%23%23%23%2C%23%23%23.%23%23%23

Fornews website, “Τα μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα από το 1981 μέχρι σήμερα!”, άρθρο σχετικά με τα μεγαλύτερα οικονομικά σκάνδαλα που αφορούν το ελληνικό Δημόσιο στο ενημερωτικό site, (28 Φεβρουαρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.fornews.gr/index.php/2012-05-07-18-46-07/13625-1981>

Ζακυνθινός, Κοσμάς, “Κτίρια-Κουφάρια – 10 χρόνια μετά τους Αγώνες του 2004 καταρρέει η ολυμπιακή κληρονομιά”, εφημερίδα “Ημερησία” website, (Ημ/νία πρόσβασης: 14 Αυγούστου 2014), <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26510&subid=2&pubid=113302478>

Hitler.org, το βιβλίο του Αδόλφου Χίτλερ “Ο αγών μου” (Mein Kampf, 1925-1926) αναρτημένο σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα, από το Vol. 2 The National Socialist Movement, Chapter IV: Personality and the conception of the Folkish State, (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), http://www.hitler.org/writings/Mein_Kampf/mkv2ch04.html

Ημερησία website, “Ρατσιστικό έγκλημα – Φυλλάδια της Χρυσής Αυγής στα σπίτια των δύο δολοφόνων του 27χρονου Πακιστανού”, άρθρο για τον συσχετισμό μεταξύ των δολοφόνων του Σαχζάτ Λουκμάν και της Χρυσής Αυγής, (18 Ιανουρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26510&subid=2&pubid=112980184>

I-efimerida website, “Οι μισοί αστυνομικοί και στρατιωτικοί ψήφισαν Χρυσή Αυγή – Τι λέει ο Δένδιας”, άρθρο σχετικά με την εκλογική συμπεριφορά αστυνομικών και στρατιωτικών στις πρόσφατες αυτοδιοικητικές και ευρωπαϊκές εκλογές, (28 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.iefimerida.gr/news/156860/%CE%BF%CE%B9-%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BF%CE%AF-%CE%B1%CF%83%CF%84%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%83%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CF%88%CE%AE%CF%86%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%BD-%CF%87%CF%81%CF%85%CF%83%CE%AE-%CE%B1%CF%85%CE%B3%CE%AE-%CF%84%CE%B9-%CE%BB%CE%AD%CE%B5%CE%B9-%CE%BF-%CE%B4%CE%AD%CE%BD%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%82>

In.gr, “Και επισήμως η Ελλάδα στην ONE”, άρθρο για την είσοδο της Ελλάδας στην Οικονομική & Νομισματική Ένωση, (21 Φεβρουαρίου 2010), (Ημ/νία πρόσβασης: 14 Αυγούστου 2014), <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=316299>

Καθημερινή website, “Ε.Ε.: Επιδεινώθηκε η φτώχεια στην Ελλάδα το 2013”, (1 Απριλίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 18 Αυγούστου 2014), <http://www.kathimerini.gr/760657/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/ee-epideinw8hke-h-ftwxeia-sthn-ellada-to-2013>

Καθημερινή website, “Ποιο είναι το προφίλ των ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής”, (10 Οκτωβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.kathimerini.gr/56337/article/epikairothta/politikh/poio-einai-to-profil-twn-yhfoforwn-ths-xryshs-ayghs>

Καραγεώργου, Αγγελική, “Ομολογία ναζισμού μέσα στην Βουλή!”, εφημερίδα “Τα Νέα” website, (16 Μαΐου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2014), <http://www.tanea.gr/news/politics/article/5017763/omologia-nazismoy-mesa-sth-boylh/>

Κατσάκος, Πέτρος, “Άγιος Παντελεήμονας: Το «λίκνο» της Χρυσής Αυγής”, εφημερίδα “Η Αυγή” website, (6 Οκτωβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.avgi.gr/article/1081976/agios-panteleimonas-to-likno-tis-xrusis-avgis>

Κίνηση Απελάστε τον Ρατσισμό website, “Κόλαφος το εισαγγελικό πόρισμα για την Χρυσή Αυγή”, ολόκληρο το εισαγγελικό πόρισμα του αντεισαγγελέα Αρείου Πάγου κ. Χαράλαμπου Βουρλιώτη για την Χρυσή Αυγή όπως δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα της αντιρατσιστικής και αντιφασιστικής συλλογικότητας, (29 Σεπτεμβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.kar.org.gr/2013/09/29/%CE%BA%CF%8C%CE%BB%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CE%B3%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%80%CF%8C%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7/>

Κιούσης, Γιώργος, “Τι θρέφει την Ακροδεξιά”, Ελευθεροτυπία ηλεκτρονικό αρχείο, (22 Οκτωβρίου 2007), (Ημ/νία πρόσβασης: (Σεπτεμβρίου 2014), http://web.archive.org/web/20110420142701/archive.enet.gr/online/online_text/c=110,dt=22.10.2007,id=96983840

Λαμπρόπουλος, Βασίλης Γ., “Όταν πριν 5 χρόνια η Χρυσή Αυγή έπαιρνε 0,46%! – Τι αποκαλύπτει η σύγκριση με τις εκλογές του 2009», Βήμα website, (28 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 20 Αυγούστου 2014), <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=600474>

Λεωτσάκος, Πέτρος, “Σοκ – Η κρίση 2008-2014 εκτόξευσε τα προβληματικά δάνεια στην Ευρώπη στα 1,28 τρις ή 6 φορές το ΑΕΠ της Ελλάδας”, από την οικονομική και χρηματιστηριακή ιστοσελίδα bankingnews.gr σχετικά με τα “κόκκινα δάνεια”, (24 Μαρτίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 14 Αυγούστου 2014), <http://bankingnews.gr/%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B6%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%BD%CE%AD%CE%B1/item/136808-%CF%83%CE%BF%CE%BA-%E2%80%93%CE%B7-%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7-2008-2014-%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%8C%CE%BE%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B1-1,28-%CF%84%CF%81%CE%B9%CF%83-%CE%AE-6-%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%AD%CF%82-%CF%84%CE%BF-%CE%B1%CE%B5%CF%80-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82/136808-%CF%83%CE%BF%CE%BA-%E2%80%93%CE%B7-%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7-2008-2014-%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%8C%CE%BE%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B4%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CF%85%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B1-1,28-%CF%84%CF%81%CE%B9%CF%83-%CE%AE-6->

%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%AD%CF%82-%CF%84%CE%BF-
%CE%B1%CE%B5%CF%80-%CF%84%CE%B7%CF%82-
%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82.html

Λιώσης, Βασίλης, “40 χρόνια ΠΑΣΟΚ”, επετειακό άρθρο για το ΠΑΣΟΚ στην ιστοσελίδα “Σύλλογος Μαρξιστικής Σκέψης Γ. Κορδάτος”, (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.kordatos.org/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B9%CE%BA%CE%AE/tabid/4213/Post/12456/40-%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%A0%CE%91%CE%A3%CE%9F%CE%9A>

Μαγκλίνης, Ηλίας, “Υπερτιμημένη η Δημοκρατία;”, Καθημερινή website, (16 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.kathimerini.gr/767465/opinion/epikairothta/politikh/ypertimhmenh-h-dhmokratia>

Μιχαηλίδης, Γιώργος, “Η δικτατορία του Μεταξά: ο ιδεολογικός «πρόγονος» της Χούντας και της Χρυσής Αυγής”, [iefimerida.gr](http://www.iefimerida.gr), (4 Αυγούστου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.iefimerida.gr/news/62186/%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%AC-%CE%BF-%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82-%C2%AB%CF%80%CF%81%CF%8C%CE%B3%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%82%CF%82%BB-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%87%CE%BF%CF%8D%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%87%CF%81%CF%85%CF%83%CE%AE%CF%82-%CE%B1%CF%85%CE%B3%CE%AE%CF%82>

Μπίτσικα, Παναγιώτα, “Τα ξυρισμένα «μυαλά» του νεοφασισμού”, Βήμα website, (26 Ιουλίου 1998), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tovima.gr/culture/article/?aid=101562>

Μποτόπουλος, Κώστας Β., “Το θεσμικό έργο των κυβερνήσεων του Ανδρέα Παπανδρέου”, [botopoulos.gr](http://www.botopoulos.gr), 2006, (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.botopoulos.gr/pasok/item/45-%CF%84%CE%BF-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BA%CF%85%CE%B2%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%AD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%AD%CE%BF%CF%85>

Νέτα, Βίκτωρας, “Τεράστιο το μερίδιο ευθύνης του ΠΑΣΟΚ για την βαθιά κρίση”, [Ελευθεροτυπία website](http://www.enet.gr), (13 Ιουλίου 2010), (Ημ/νίας πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=182556>

Newpost website, “Άγιος Παντελεήμονας, Πατήσια, Κυψέλη, Σεπόλια «έβγαλαν» Κασιδιάρη”, άρθρο του ενημερωτικού ειδησεογραφικού website σχετικά με τον πρώτο γύρο των αυτοδιοικητικών εκλογών του 2014, (19 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου

2014), <http://newpost.gr/post/353318/agios-pantelehmonas-pathsia-kypselh-sepolia-ebgalan-kasidiarh>

News247 website, “*Ντοκουμέντο: Ο Χρήστος Παππάς με στολή Ναζί και φόντο τον αγκυλωτό σταυρό*”, άρθρο με φωτορεπορτάζ στο ενημερωτικό ειδησεογραφικό site, (5 Οκτωβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), http://news247.gr/eidiseis/koinonia/eglisma/ntokoymento_o_xrhstos_pappas_me_stolh_nazi_kai_fonto_ton_agkylwto_stayro.2441620.html

Newsbomb website, “*Χρυσή Αυγή: Νέο μήνυμα Μιχαολολιάκου από τις φυλακές Κορυδαλλού*”, (4 Σεπτεμβρίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.newsbomb.gr/politikh/story/491279/hrysi-aygi-neo-minyma-mihaloliakoy-apo-tis-fylakes-korydalloy>

Οικονομική & Κοινωνικής Επιτροπή, “*Ολυμπιακοί Αγώνες 2004 – Γνώμη της Ο.Κ.Ε*”, αναρτημένη έκθεση σε ηλεκτρονική μορφή της σχετικά με το κόστος και τα προσδοκώμενα οφέλη των Ολυμπιακών Αγώνων Αθήνα 2004, (25 Νοεμβρίου 2003), (Ημ/νία πρόσβασης: 14 Αυγούστου 2014), http://www.oke.gr/opinion/op_99.pdf

Παγουλάτος, Γιώργος, “*Για όλα φταίει ο Ανδρέας Παπανδρέου*”, Η Καθημερινή website, (7 Ιουλίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 12 Αυγούστου 2014), <http://www.kathimerini.gr/735856/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/gia-ola-ftaiei-o-andreas-papandreoy>

Παπαδόπουλος, Γιάννης, “*Πως η Χρυσή Αυγή στρατολογεί μαθητές στα ελληνικά σχολεία*”, Νέα website, (23 Φεβρουαρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.tanea.gr/news/greece/article/5002747/xrysh-aygh-kai-ratsistikh-bia-eisballoyn-sta-ellhnika-sxoleia/>

Παπανδρέου, Γιώργος Α., «*Επιτακτική η ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης, Καστελόριζο 23 Απριλίου 2010*», απόσπασμα από τον λόγο του πρώην πρωθυπουργού της Ελλάδας και προέδρου της Σοσιαλιστικής Διεθνούς όπως δίδεται από τον διαδικτυακό τόπο Archive Papandreou, (Ημ/νία πρόσβασης: 1 Αυγούστου 2014), <http://archive.papandreou.gr/papandreou/content/Document.aspx?m=12893&rm=20504593&l=2>

Ριζοσπάστης website, “*Ανατροπή των εργασιακών σχέσεων στα μνημόνια*”, στοιχεία σχετικά με τα εργασιακά μέτρα που εισαγάγουν τα Μνημόνια 1 & 2, εφημερίδα (20 Μαΐου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 18 Αυγούστου 2014), <http://www2.rizospastis.gr/wwwengine/story.do?id=6858122>

ΣΚΑΪ website, “*Γιατί ψήφισα Χρυσή Αυγή*”, βίντεο ρεπορτάζ από την πολιτικού περιεχομένου τηλεοπτική εκπομπή «Οι Νέοι Φάκελοι» της τηλεόρασης του ΣΚΑΪ, (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://folders.skai.gr/main/theme?locale=el&id=322>

ΣΚΑΪ website, “*Ο 34χρονος Παύλος Φύσσα δέχτηκε δολοφονική επίθεση – Ομολόγησε ο δράστης, είπε ότι ανήκει στην Χρυσή Αυγή*”, ρεπορτάζ τηλεοπτικού σταθμού “ΣΚΑΪ”, (18 Σεπτεμβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014),

<http://www.skai.gr/news/greece/article/242106/enas-nekros-stin-amfiali-34hronos-dehthike-dolofoniki-epithessi-/>

Smith, Helena, “*SS songs antisemitism: The week Golden Dawn turned openly Nazi*”, “The Guardian” website, (8 Ιουνίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014),

<http://www.theguardian.com/world/2014/jun/07/greece-golden-dawn-fascism-threat-to-democracy>

Σταυρόπουλος, Λάμπρος, “*Χρυσή Αυγή: Ποιοι και γιατί επιμένουν να ψηφίζουν ακόμα τους νεοναζί – η επιρροή της οργάνωσης στις λαϊκές συνοικίες της πρωτεύουσας, τα υψηλά ποσοστά σε πρώην «κόκκινες» περιοχές, η οργή των ανέργων και η αλίευση ψήφου από την ΝΔ*”,

Καθημερινή website, (30 Μαΐου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 11 Σεπτεμβρίου 2014),

<http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=599137>

Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού – Νέα Ελληνική Λογοτεχνία & Πολιτισμός, Παραθέματα του Έλληνα λογοτέχνη και δοκιμογράφου Εμμανουήλ Ροΐδη, (Ημ/νία πρόσβασης: 17 Αυγούστου 2014),

<http://www.snhell.gr/references/quotes/writer.asp?id=284>

Σωτηρέλης, Γιώργος Χ., “*Αναζητώντας τις άμυνες της Δημοκρατίας απέναντι στους εχθρούς της*”, το κείμενο αυτό είναι επεξεργασμένη μορφή εισήγησης στην εκδήλωση που

διοργάνωσε στις 14.10.2013 η ΔΗΜΑΡ, στο Θέατρο “Γκλόρια”, με θέμα: “*Η Δημοκρατία δεν απειλείται*” και βρίσκεται αναρτημένο στην ιστοσελίδα constitutionalism.gr, (14 Οκτωβρίου 2013), (Ημ/νία πρόσβασης: 20 Αυγούστου 2014),

<http://www.constitutionalism.gr/site/amunes-dimokratias/>

Tagaris, Karolina, “*Ten years on, Athens 2004 gives Greece little to cheer*”, από την

ιστοσελίδα του ειδησεογραφικού πρακτορείου “Reuters”, (7 Αυγούστου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 14 Αυγούστου 2014),

<http://uk.reuters.com/article/2014/08/07/uk-olympics-greece-idUKKBN0G70Y2201408>

Τερζής, Δημήτρης, “*Παραλήρημα Βορίδη*”, “*Η Εφημερίδα των Συντακτών*” website, (6

Απριλίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.efsyn.gr/?p=187592>

TVXS website, “*Ρατσιστική επίθεση σε σπίτι μεταναστών στο Πέραμα*», ρεπορτάζ από την ιστοσελίδα του ενημερωτικού ειδησεογραφικού site, (12 Ιουνίου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014),

<http://tvxs.gr/news/ellada/kataggelia-meli-tis-xrysis-aygis-eisebalan-se-spiti-kai-traymatisan-sobara-aigyptio-meta>

USHMM, “*People with Disabilities*”, section που αφορά την συστηματική εξολόθρευση

πάνω από 275.000 ατόμων με αναπηρίες από το ναζιστικό καθεστώς στην ιστοσελίδα του Αμερικανικού Μουσείου Μνήμης του Ολοκαυτώματος (USHMM), (Ημ/νία πρόσβασης: 3

Σεπτεμβρίου 2014), <http://www.ushmm.org/research/research-in-collections/search-the-collections/bibliography/people-with-disabilities#h112>

Υπουργείο Εσωτερικών website, “*Αποτελέσματα Βουλευτικών Εκλογών 2012*”, διαμέσου

στατιστικών στοιχείων που παρατίθενται από την εταιρία δημοσκοπήσεων Singular Logic, (9 Οκτωβρίου 2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2014), [http://ekloges-prev.singularlogic.eu/v2012a/public/index.html#%22cls%22:%22main%22,%22params%22:{}",](http://ekloges-prev.singularlogic.eu/v2012a/public/index.html#%22cls%22:%22main%22,%22params%22:{})

Χαράμης, Παύλος, “*ΜΜΕ και Ρατσισμός*”, Αθήνα: εκδόσεις της ΚΕ.ΜΕ.ΤΕ/ΟΛΜΕ, 2004

Χρυσή Αυγή website, η ιδεολογία της Χρυσής Αυγής όπως δίνεται από τον διαδικτυακό τόπο του λαϊκού εθνικιστικού κινήματος στις “Θέσεις/Ιδεολογία”, (2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2014), <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima/ideologia>

Χρυσή Αυγή website, “*Η έννοια του Έθνους στην Αρχαία Ελλάδα*”, (6 Ιανουαρίου 2014), (Ημ/νία πρόσβασης: 21 Αυγούστου 2014), <http://www.xryshaygh.com/index.php/enimerosi/view/h-ennoia-tou-ethnous-sthn-archaia-ellada>

Χρυσή Αυγή website, η ταυτότητα των μελών της Χρυσής Αυγής όπως δίνεται από τον διαδικτυακό τόπο του λαϊκού εθνικιστικού κινήματος στις “Θέσεις/ΙΤαυτότητα”, (2012), (Ημ/νία πρόσβασης: 25 Αυγούστου 2014), <http://www.xryshaygh.com/index.php/kinima>

Youtube, ιστοσελίδα ανάρτησης και προβολής βίντεο,

“*Επίθεση Χρυσανγιδών σε πάγκους μεταναστών*”, βίντεο από ρεπορτάζ της αιτωλοακαρνανικής εφημερίδας “ΑΙΧΜΗ” όπου ο βουλευτής της Χρυσής Αυγής Κωνσταντίνος Μπαρμπαρούσης ηγείται ομάδας οπαδών του κόμματος η οποία καταστρέφει τους πάγκους των αλλοδαπών μικροπωλητών και τους τρομοκρατεί, Youtube, (Ημ/νία πρόσβασης: 3 Σεπτεμβρίου 2014), <https://www.youtube.com/watch?v=8jHvIMtHfAk>

“*Η Χρυσή Αυγή για τα εθνικά θέματα*”, βίντεο από την συνέντευξη Τύπου της Χ.Α. για τις ευρωεκλογές του 2014, Youtube, (Ημ/νία πρόσβασης: 9 Σεπτεμβρίου 2014), <https://www.youtube.com/watch?v=bjCy6GcCISQ>

“*Ο Η. Κασιδιάρης στην Μεσημεριανή Μελέτη*”, βίντεο που δείχνει αφιέρωμα μεσημεριανής εκπομπής υψηλής τηλεθέασης στον βουλευτή της Χρυσής Αυγής Ηλία Κασιδιάρη, youtube, <https://www.youtube.com/watch?v=o6ovG4AZ1HI>

“*Πάγκαλος – Μαζί τα φάγαμε*”, βίντεο με την επίμαχη δήλωση του τότε αντιπροέδρου της κυβέρνησης ΠΑ.ΣΟ.Κ Θεόδωρου Πάγκαλου, Youtube, (Ημ/νία πρόσβασης: 20 Αυγούστου 2014), <https://www.youtube.com/watch?v=s44Zp5SDcwk>

“*The Troika: How Europe's bailout power broker works*”, βίντεο που επεξηγεί τι είναι η τρόικα και πως λειτουργεί μέσα από το θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τον διαδικτυακό τόπο ανάρτησης και προβολής βίντεο Youtube μέσω του καναλιού European Parliament, (Ημ/νία πρόσβασης: 1 Αυγούστου 2014), https://www.youtube.com/watch?v=4eV1_Fg9g1g#t=10

